

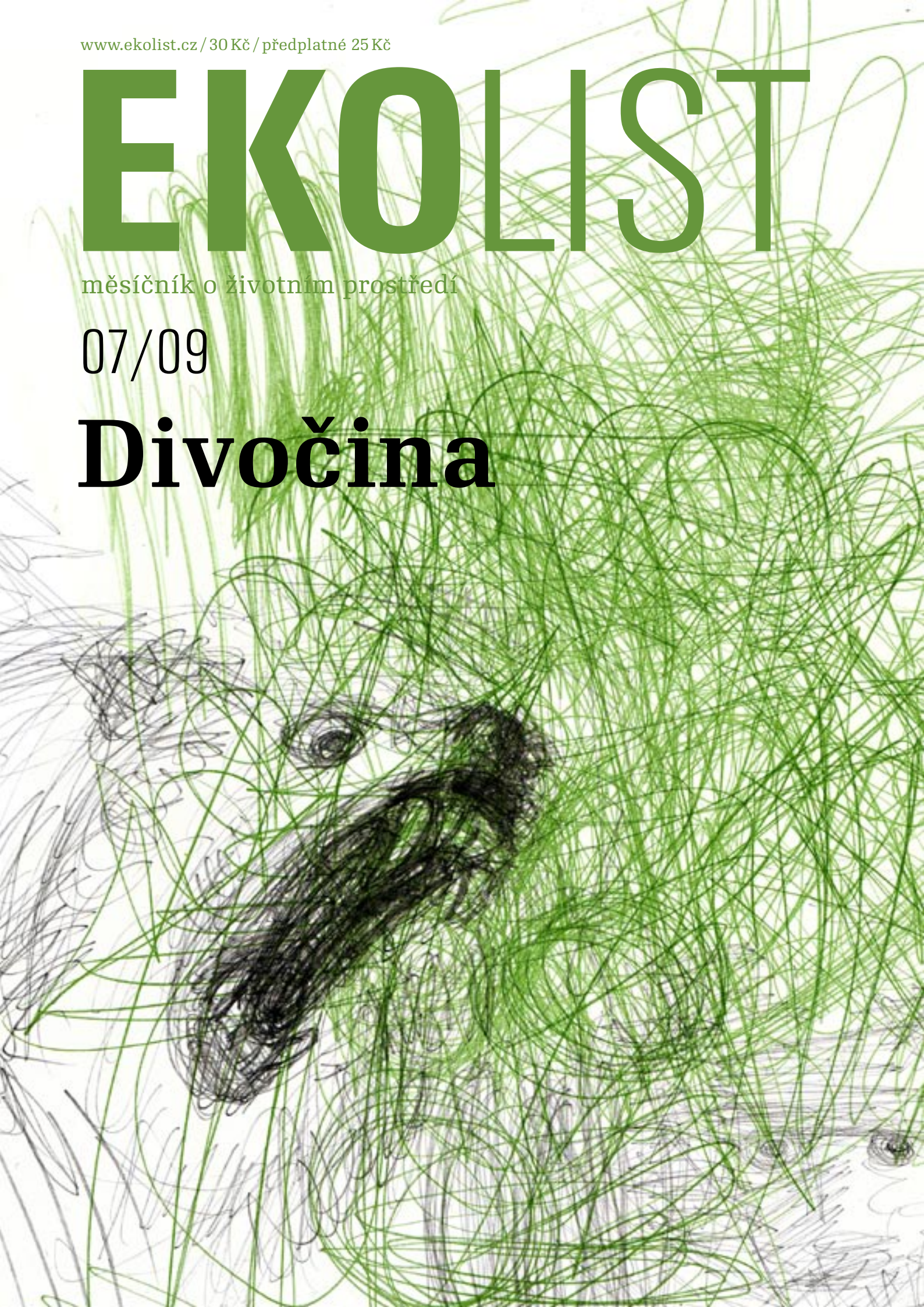
www.ekolist.cz / 30 Kč / předplatné 25 Kč

EKO LIST

měsíčník o životním prostředí

07/09

Divočina

Když se na konci května konala v Praze konference o ochraně divočiny (píšíme o ní i v tomhle čísle Ekolistu), uváděli čeští pořadatelé její anglický název *Conference on Wilderness and Large Natural Habitat Areas in Europe* jako *Konference o přírodních a přírodě blízkých oblastech v Evropě*. Petr Roth z ministerstva životního prostředí k tomu uvedl, že se tím chtěli vyhnout používání slova divočina (v angličtině wildernes-s), protože se s ním pojí i asociace ne-související s ochranou přírody.

To správné slovo

Jan Stejskal/

Já bych se naopak slova divočina zastal, ačkoli samozřejmě tuším, že se z něj v projevech mnoha lidí může stát podobná fráze, jako se stává ze slova krajina. Kulturní význam divočiny je ovšem tak silný a v ochraně přírody hraje tak důležitou roli, že by neměl být nechán stranou.

Z hlediska přírodovědců je přitom pochopitelné, že se snaží zdůraznit biologickou hodnotu přírody, která se vyvíjí bez přímých lidských zásahů. Můžou v ní nacházet nové druhy nebo pozorovat ty, které jinde nežijí, případně můžou sledovat, jak by se vlastně příroda sama od sebe vyvíjela. Tohle všechno je pěkné a jistě to lidem přináší spoustu poznatků a dalších užiteků – třeba pročišťování vody a ovzduší.

Jenomže divočina znamená nejen místo, kde člověk žasne nad okolní krásou, místo, které překypuje energií, kde se prohánějí nekonečná hejna ryb, vznášejí myriády pylových zrn a tisíce zelených výhonků se tlačí na své místo na slunci. Jde taky velmi často o místa nebezpečná a těžko dostupná, kde je člověk odkázaný jen sám na sebe – a to je právě nádherné. Divočina lidem umožňuje prožívat svobodu, spontánnost i různé radosti, je ale taky místem chaosu, otevřené sexuality, neznáma, demoničnosti či smrti. Ano, jde o projekci kulturních představ do přírodního prostředí, na tom ale přece není nic špatného. Je dobré si spíš uvědomit, jak mocné archetypální síly jsou tady ve hře, než se tvářit, že s ochranou divočiny nemá nic společného. Divočina je zároveň biologická i kulturní hodnota, stejně jako je divočina zároveň přitažlivá i děsivá. Možná je z nějakých praktických důvodů dobré chránit „přírodní oblasti“, osobně mi ale připadá obdivuhodnější respektovat divočinu a učit se, jak být svobodný, spokojený, vlídný a vděčný.

EKOLIST

měsíčník o životním prostředí

Ročník XIV / Pecka ročník XIX / Číslo 07

Vydavatel a redakce/
BEZK, Malířská 6, 170 00 Praha 7
Telefon: 233 381 546
E-mail: ekolist@ekolist.cz

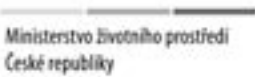
Šéfredaktor / Jan Stejskal
Zelená domácnost / Martin Mach Ondřej
Redakce / Hugo Charvát / Martin Mach Ondřej / Dominika Patrovská
Grafická úprava / Klára Kulhánková / Tomáš Procházka
Ilustrace / Miloš Kalista
Obálka / Magdalena Kalistová / Jan Stejskal
Jazyková korektura / Michaela Holmerová
Sazba / Czechdesigners.com
Databáze odběratelů / Sylva Pokorná
Inzerce / Kamila Pletánková, e-mail: kamila.pletankova@ekolist.cz
Distribuce / Sylva Pokorná a Dupress
Tisk / NVT Repro s. r. o., Praha 6

Ekolist.cz / www.ekolist.cz
Hugo Charvát / Jan Stejskal / Zdeňka Vítková

Toto číslo dáno do tisku /
1. července 2009

Registrační číslo MK ČR E 6743. ISSN 1211-5436.

Materiály vložené do Ekolistu jsou placenou inzercí. Není-li uvedeno jinak, jsou jakékoli názory v Ekolistu stanoviskem pouze jejich autora.

Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

EKOLIST Jak si ho předplatit /

Předplatné tištěného Ekolistu stojí 25 Kč za číslo, například na rok (11 čísel) tedy 275 Kč. Předplacený tištěný Ekolist do zahraničí (Evropa) i s poštovným stojí 55 Kč/1 číslo. Předplatné Ekolistu ve formátu pdf stojí 15 Kč za číslo, například na rok (11 čísel) tedy 165 Kč. Objednat si můžete přesně tolik čísel, kolik chcete – minimálně ovšem tři čísla (čtvrt roku) a maximálně 17 čísel (rok a půl). Podrobné informace najdete na <http://www.ekolist.cz/ekolist.stm>. Předplatné můžete zaplatit například převodem na číslo účtu 0201022329/0800, konstantní symbol 0308. Jako variabilní symbol vyplňte jakýkoli číselný kód o čtyřech až deseti číslicích. Po zaplacení nám musíte dát vědět: 1. jaké předplatné chcete; 2. vaše jméno a adresu, na kterou chcete Ekolist dostávat; 3. částku, kterou jste nám poslali; 4. datum zaplacení předplatného a variabilní symbol, který jste uvedli při platbě. Zprávu o zaplacení předplatného můžete buď poslat e-mailem na adresu kancelar@ekolist.cz, nebo vyplnit formulář na internetu na adrese <http://www.ekolist.cz/te-objednat.shtml>, nebo poslat poštou na adresu: BEZK, Malířská 6, 170 00 Praha 7. Peníze za předplatné můžete na výše uvedenou adresu poslat i poštovní poukázkou vzo-ru C. Do zprávy pro příjemce napište, o jaké předplatné máte zájem. Adresu pište co nejčitelněji. Na každém adresním štítku je za jménem předplatitele číslo. Pokud je před číslem znaménko +, pak číslo za ním znamená, kolik čísel máte ještě předplaceno. Pokud je na štítku 0, pak držíte svůj poslední předplacený výtisk. **Záporné číslo** značí, že máte nejvyšší čas si předplatit. Pokud je na štítku -2 a nepředplatíte si, držíte své úplně poslední číslo Ekolistu. Pokud máte na štítku Z, dostáváte Ekolist zdarma.

Kolik stojí voda 8
Za kubík pitné vody se dnes platí stejně jako za kubík vody v roce 1979 – dvě koruny. Může taková cena motivovat k šetření vodou?

Jak jde čas v národním parku Garamba 14
Reportáž z krásných míst, která jsou ale neustále zmitána ozbrojenými konflikty.

Čas drobných solarbaronů 18
Díky štedré a dlouhodobě garantované výkupní ceně si provozovatelé fotovoltaických elektráren užívají podnikání bez starostí.

Volby do europarlamentu vyhrála ODS, zelení propadli

Jan Stejskal, ČTK/
jan.stejskal@ekolist.cz

Ve volbách do Evropského parlamentu (EP), které se v ČR konaly 5. a 6. června, zvítězila ODS se ziskem necelých 31,5 % hlasů. Do parlamentu se dostali i zástupci ČSSD (cca 22 %), komunistů (14 %) a lidovců (7,5 %). Propadli nejen dosavadní europoslanci Jana Bobošíková a Vladimír Železný, ale i všechny „zelené“ strany. Kvůli volebnímu debaklu následně na místo předsedy Strany zelených rezignoval Martin Bursík. Celkem přišla v ČR o budoucí podobě EP rozhodovat necelá třetina voličů.

Z celkového počtu 736 europoslanců jich na ČR připadá 22. Devět z nich bude zastupovat ODS, sedm sociální demokraty, komunisté budou mít poslance čtyři a lidovci dva. Občanští demokraté tak zopakovali svůj úspěch z roku 2004 a obhájili stejný počet křesel. Podobně dopadli i lidovci, za něž v EP zůstávají i stejní politici (Zuzana Roithová a Jan Březina). Kromě politických uskupení, která se do EP dostat nedokázala, ztratili křesla i komunisté. Oproti minulým volbám v roce 2004 tak v EP z českých stran posílili pouze sociální demokraté (ze dvou na sedm europoslanců).

Ve volbách zcela propadla Strana zelených, která získala jen 2 % hlasů. Ještě hůř než SZ dopadla Demokratická Strana Zelených a zcela mizivého výsledku dosáhlo politické hnutí Zelení. Dokonce i kdyby se sečetly letošní volební výsledky všech zelených stran dohromady, výsledek dá méně procent, než když Stranu zelených ve volbách do EP v roce 2004 vedl Jakub Patočka. Podle údajů z celé Evropy, které shromáždil Evropský parlament, naopak Zelení v EP v současných volbách posílili. Velký úspěch zaznamenali především ve Francii. Souhrnně v Evropě ztrácely především vládní strany, na jejichž úkor získávala hlasy především všelijaká uskupení nacionalistická a nesnášenlivá vůči cizincům.

Den po vyhlášení výsledků voleb Martin Bursík na funkci předsedy Strany zelených rezignoval. Vedením strany byl pověřen dosavadní místopředseda Ondřej Liška, který Bursíkovi jménem předsednictva emotivně poděkoval za všechno, čeho strana pod jeho vedením dosáhla.

Bursík své rozhodnutí označil za povlivou reakci na výsledek strany. „Předseda politické strany nese primární odpovědnost za její výsledky... Není to tak, že bych utíkal z politiky a před zodpovědností. Čas je bezpochyby zralý na to, abych ustoupil stranou a dal možnost tomu, aby stranu do parlamentních vo-

leb vedl někdo jiný,“ prohlásil Bursík. O tom, že by v budoucnu znovu kandidoval na předsedu SZ, ani o kandidatuře do parlamentu prý zatím neuvažuje.

Z Bursíkova i Liškova vyjádření vyplynulo, že to bude právě dosavadní místopředseda strany, kdo v říjnu zelené povede do předčasných sněmovních voleb. Podle Lišky a Bursíka totiž nelze očekávat, že by strana svolala ještě do října sjezd, který by vybral nové stranické vedení. Devětačtyřicetiletý Bursík byl předsedou SZ od září 2005, v červnu 2006 dovedl stranu do Poslanecké sněmovny.

Ze všech českých stran, které se do europarlamentu dostaly, měla v oblasti životního prostředí nejpropracovanější program KDU-ČSL. Naopak programy ČSSD a částečně i KSČM se vyjadřovaly spíš obecněji a tuto oblast odbyli několika větíčkami. Všechny čtyři strany se před volbami do EP hlásily k podpoře jaderné energetiky. Vítězná ODS pak o podpoře jádra psala především ve spojitosti s energetickou bezpečností. Kvůli energetické soběstačnosti rovněž slibovala prolomení limitů těžby uhlí „v místech, kde to je vzhledem k řídkému nebo žádnému osídlení možné“. ☒

Úředníci s důvěrou

Ministr životního prostředí Ladislav Miko (vlevo) a premiér Jan Fischer. Dva z úředníků, kteří až do podzimu povedou ČR.
foto: Hugo Charvát/Ekolist

Hugo Charvát/hugo.charvat@ekolist.cz

Úřednická vláda získala 7. června důvěru Poslanecké sněmovny. Podle jejího předsedy Jana Fischera bude kabinet nepolitický a nebude přijímat žádná důležitá rozhodnutí. Vládu podpořili poslanci ODS, ČSSD a Strany zelených. Pro zvedli ruku i někteří poslanci KDU-ČSL a někteří nezařazení. Kabinet odmítla podpořit KSČM. V oblasti životního prostředí přináší nová vláda totéž co v jiných oblastech – omezený mandát bez možnosti otevírat sporné otázky.

Odstavce věnované životnímu prostředí a zemědělství nejsou nijak rozsáhlé, stejně tak je ale poměrně stručné celé vládní prohlášení. Podle ministra životního prostředí Ladislava Mika však obsahuje klima a přírodu, což jsou jeho základní témata. „Takže já jsem spokojen,“ říká Miko. Jemu osobně prý v prohlášení chybí explicitní vyjádření toho, že vláda nebude otevírat otázky, které se týkají zrušení limitů těžby uhlí nebo rozvoje jádra. „Ale to je ošetřené tím, že vláda slibuje neotevírat žádná politicky sporná témata a zároveň bylo jasné deklarováno premiérem Fischerem, že do vládního prohlášení nebudeme psát to, co dělat nebudeme, ale jen to, co dělat budeme,“ vysvětluje Ladislav Miko.

V oblasti životního prostředí je číslem jedna mezinárodní vyjednávání o nové dohodě o ochraně klimatu, která by mohla být přijata v prosinci 2009 v Kodani. Vláda bude rovněž usilovat o rozvoj ekologicky šetrných technologií s cílem zlepšit životní prostředí a stimulovat českou ekonomiku v době krize, například formou programu Zelená úsporám a Operačního programu Životní prostředí. Mandát překlenovací vlády pro jednání o změnách klimatu ovšem při projednávání ve sněmovně napadl Petr Gandalovič (ODS). Podle něj

by další vyšší ambice EU v ochraně klimatu byla velkým problémem pro českou ekonomiku. „Vláda by se měla spíše zaměřit na revizi všech překážek podnikání a ekonomického rozvoje. Například zjednodušení programu Zelená úsporám a jeho co největšího otevření všem zájemcům a firmám,“ prohlásil Gandalovič. Dál uvedl, že podle něj není dobrý nápad pustit se do změn rozsahu bezzásahové oblasti na Šumavě či do zákazu igelitových tašek. Vládní prohlášení přitom o změnách na Šumavě nic neříká. Naopak fakt, že vláda zdůrazňuje boj proti změně klimatu a připravovanou Kodaňskou dohodu o ochraně klimatu, pozitivně vnímá předseda ČSSD Jiří Paroubek. Jemu ale zase chybí jasný příslib, že vláda nezruší územní ekologické limity těžby uhlí na Dole Československé armády. Paroubkovi se rovněž nelíbila nejednoznačnost v otázce obnovy těžby uranu v oblasti Stráže nad Ralskem. „To může znamenat dvojí. I to, že je nezruší, i to, že je zruší. Totéž platí o obnově těžby uranu,“ prohlásil ve sněmovně Jiří Paroubek.

Vláda dál slibuje rozvoj energetických úspor a obnovitelných zdrojů energie a snižování spotřeby energie ve státní správě zohledněním energetické účinnosti při vyhlašování veřej-

ných zakázek. Vláda by taky chtěla, aby ČR přistoupila k mezinárodní agentuře pro obnovitelné zdroje energie (IRENA). Kabinet podpoří v souladu s evropskou legislativou zvýšení recyklace odpadů a omezení skládkování bioodpadu a slibuje zodpovědně chránit přírodu a krajinu „na základě vědeckých poznatků“.

V oblasti dopravy chce vláda především sehnat peníze na klíčové rozestavěné dopravní stavby pro rok 2009. Za základní priority výstavby dopravní infrastruktury pokládá propojení ČR s evropskou dopravní sítí, podporu rozvoje podnikání a dopravní obslužnosti ČR a minimalizaci škodlivých vlivů na životní prostředí. Kabinet chce taky pokračovat v přípravě hybridního systému výběru myta a bude pracovat na přípravě podmínek pro rozšíření elektronického myta i pro vozidla nad 3,5 tuny. Dále chce prozkoumat možnost využití diferenciace sazeb mýtného, a to zejména v čase. Má v plánu i pracovat na rozvoji inteligentních dopravních systémů pro zvýšení bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Vláda bude pokračovat v liberalizaci a zefektivnění železniční dopravy a v procesu restrukturalizace Českých drah.

V odstavci věnovaném zemědělství vláda slibuje pomáhat se získáváním všelijakých dotací a chce taky podporovat konkurenceschopnost s cílem „zajistit produkci kvalitních a bezpečných potravin, a to tak, aby byly respektovány zájmy spotřebitelů“. Dál taky říká, že bude rozvíjet udržitelnou strategii rozvoje venkova na principu vyváženosti mezi ekonomickým, ekologickým a sociálním přístupem a pokračovat v podpoře ekologického zemědělství a v rozvoji produkce biopotravin. ☒

Český půlrok skončil

Ladislav Miko se na tiskové konferenci po jednání Rady EU pochválil – Češi byli podle něj při vedení EU úspěšní.
foto: Jan Stejskal/Ekolist

Jan Stejskal/jan.stejskal@ekolist.cz

Ve čtvrtek 25. června Rada ministrů životního prostředí EU naposledy zasedala pod vedením České republiky. Kromě jednání o směrnici o průmyslových emisích, o půdě, o nesplněném závazku EU zastavit do roku 2010 ubývání evropské přírodní rozmanitosti nebo o adaptacích na klimatické změny tak přišlo na řadu i hodnocení Českého předsednictví EU. Podle politiků bylo úspěšné, podle aktivistů moc ne.

Revizi směrnice a dalších předpisů týkajících se průmyslových emisí (známá je rovněž pod názvem IPPC – integrovaná prevence a omezování znečištění) navrhla Evropská komise mimo jiné kvůli tomu, že je úřady v jednotlivých zemích při vydávání tzv. integrovaných povolení pro konkrétní zařízení obcházely – například tím, že různě vykládaly definice nebo zařízením udělovaly výjimky z pravidel. Velkou část změn, které ministři na radě odsouhlasili, proto tvoří zpřesňování, vyjasňování, případně doplnění definic. Týká se to třeba požadavků na zavádění nejlepších dostupných technologií (BAT) a příslušných referenčních dokumentů (BREF) při udělování integrovaných povolení. Co se týká udělování výjimek, státy EU se nakonec dohodly na tom, že příslušný úřad může i nadále výjimku udělit, ovšem musí zřetelně doložit, že plnění daných limitů skutečně není možné v podmínkách toho kterého zařízení dosáhnout.

Spor se vedl i u velkých spalovacích zařízení, jako jsou například elektrárny – šlo hlavně o to, kdy začít uplatňovat přísnější emisní limity. Evropská komise požadovala rok 2016, státy se nakonec dohodly na dřívějším datu, mělo by se tak stát nejdéle dva roky po vstupu

směrnice v platnost. Už existující zařízení ovšem budou mít k dispozici delší přechodné období. Směrnici však ještě musí projednat Evropský parlament.

Žhavým bodem jednání rady byla i směrnice o půdě. Její vznik podporuje 22 států EU, pět (Velká Británie, Nizozemí, Francie, Německo a Rakousko) jich však zůstává k jejímu vzniku skeptických a trvá na tom, že kvůli ochraně půdy není potřeba vůbec evropskou směrnicí vytvářet a každá země by si měla půdu chránit po svém.

Ministři životního prostředí rovněž stvrdili, že se zemím EU nepodaří splnit cíl, k němuž se zavázaly v roce 2001 – totiž zastavit do roku 2010 ubývání evropské přírodní rozmanitosti. Na jednání rady pak ministři diskutovali nad opatřeními, co s evropskou biodiverzitou dělat dál – ministři se shodli na nutnosti dokončit soustavu chráněných území Natura 2000. „Napříště musíme ochranu biodiverzity integrovat do všech sektorových politik, jako je zemědělství, územní plánování či ochrana klimatu,“ uvedl rovněž na tiskové konferenci český ministr a zároveň předseda Rady EU Ladislav Miko. Podle něj se Rada EU v červnu jednoznačně shodla i na tom, že by budoucí celosvětová dohoda o klimatických změnách, o níž se

bude jednat v prosinci v Kodani, měla být právně závazná. Na snižování emisí by se přitom podle EU měly podílet nejen země rozvinuté, ale musí je doplnit i závazky zemí rozvojových. Konkrétní částky, které jsou ochotné poskytnout na snižování emisí v rozvojových zemích, si ovšem země EU zatím nechávají pro sebe. Rada EU rovněž podpořila záměry Evropské komise týkající se adaptací na klimatické změny. Ministři přitom zdůraznili, že dopady klimatických změn se můžou v různých oblastech velmi lišit a vlastní adaptační opatření by tak měla být schválena především na národní, regionální a místní úrovni.

Na závěr Ladislav Miko uvedl, že České předsednictví EU bylo v oblasti životního prostředí velice úspěšné, což doložil především tím, že kromě vyjednání směrnice o IPPC a kromě mezinárodních jednání v mnoha oblastech se Čechům podařilo dovést k souhlasu mezi Radou EU a Evropským parlamentem celkem šest bodů, což je poměrně vysoké číslo. Jde o nařízení o dobrovolné účasti organizací v systému environmentálního řízení a auditu podniků (tzv. EMAS), dál o nařízení o evropské ekoznačce, o nařízení o látkách poškozujících ozónovou vrstvu, o zákaz obchodovat s výrobky z tuleňů v celé EU a taky o dvě směrnice – jedna z nich se týká zachycování benzínových výparů u čerpacích stanic a druhá uvádění biocidních přípravků na trh.

K Mikovu hodnocení se přidal i evropský komisař pro životní prostředí Stavros Dimas, jenž Ekolistu řekl, že je českým předsednictvím potěšen, protože jeho výsledky jsou vynikající. Podobně se na tiskové konferenci vyjádřil i švédský ministr životního prostředí Andreas Carlgren. Rozpačití byli naopak aktivisté z Greenpeace, podle nichž české předsednictví skoro ničeho nedosáhlo ani v ochraně klimatu, ani při rozvíjení obnovitelných zdrojů. Navíc se podle nich vůbec nevěnovalo legislativě regulující trh se dřevem. ☒

Jak chránit divočinu?

Jan Stejskal/
jan.stejskal@ekolist.cz

„Divoká příroda je součástí našeho společného bohatství, naší identity. Měli bychom být na její poslední zbytky pyšní,“ prohlásil ministr životního prostředí Ladislav Miko na dvoudenní konferenci o divočině a rozsáhlých přírodních oblastech, která se v Praze konala na konci května. Výsledkem jednání přibližně dvou set odborníků, úředníků, zástupců nevládních organizací, ale i obchodníků nebo majitelů pozemků bylo doporučení EU, aby se o evropskou divočinu lépe starala – například tím, že nebude chránit jen konkrétní biologické druhy nebo konkrétní přírodní stanoviště, ale taky přírodní procesy, jež v nich probíhají.

Konferenci pořádalo České předsednictví EU společně s Evropskou komisí. V úvodní řeči Ladislav Miko zdůraznil, že pokud Evropanům záleží na ochraně přírody ve světě, pak je jejich morální povinností umět si zachovat neporušenou přírodu i na svém kontinentě. Rozsah divokých oblastí v Evropě v jednom z pozdějších příspěvků přiblížil Steve Carver, geograf z univerzity v britském Leedsu. Z jeho podrobných údajů vyplynulo, že v Evropě je oblastí, v nichž nejsou patrné zásahy člověka, anebo oblastí, jež byly dřív lidmi pozměněny, ale v současnosti jsou ponechány samovolnému vývoji, pouhé necelé jedno procento rozlohy Evropy.

Účastníci konference o těchto územích běžně mluvili jako o divokých (anglicky *wild*) nebo jako o divočině (anglicky *wilderness*), čeští účastníci a organizátoři konference ovšem dávali přednost výrazu volná příroda, aby tím zdůraznili, že divočinou je v tomto kontextu myšlena nenarušená, nebo aspoň bez přímých lidských zásahů se vyvíjející příroda.

Profesor mnichovské Technické univerzity Wolfgang Schroeder přitom upozornil na skutečnost, že divočina je kulturní konstrukt a jako pojem má tedy dvě dimenze – kulturní a biologickou. Samotné divoké oblasti pak rozdělil na zhruba tři druhy. Jde jednak o nedotčené (*pristine*) oblasti, v nichž prakticky není vidět lidský vliv. Ty se nacházejí především ve Skandinávii a v evropské části Ruska. Divoké (*wild*) oblasti, v nichž třeba dřív člověk přímo zasahoval, ale vzhledem k ostatní silně kulturní krajině jsou v relativně přírodním stavu a v současnosti jsou ponechány svému osudu, představují

druhou skupinu. Šanci v nich dostávají samovolné přírodní procesy a taková místa jsou k nalezení i v srdci kontinentu – třeba na Šumavě. Poslední kategorií jsou pak území, na nichž k obnově (*restoration*) přírody teprve dochází. Příkladem by mohly být znovuoživované vodní toky nebo třeba výsypky po těžbě, jež jsou navraceny přírodě.

Jak uvedl Wolfgang Schroeder, divočina ve smyslu nedotčené oblasti by měla mít rozlohu aspoň tisíc hektarů. Steve Carver ve svém příspěvku zase upozornil, že divoké oblasti mají nejrůznější rozlohu a leckteré státy evidují i malé kousíčky území.

Vlado Vančura z organizace PAN Parks následně prohlásil, že starost o divočinu by se měla přenést do centra pozornosti ochrannářských snah. Pomoci by k tomu mělo například vytvoření evropského registru veškeré volné přírody a taky vypracování jakéhosi návodu, jak se o tyto oblasti starat. Zmínil se i o činnosti své vlastní organizace PAN Parks, která se snaží ochranu divočiny propojit s udržitelným cestovním ruchem. Značku PAN Parks zatím obdrželo přibližně deset evropských národních parků (a jeden v Gruzii), na jejichž území se nachází minimálně 10 000 hektarů ponechaných samovolnému vývoji. PAN Parks jim za to pomáhají s propagací a snaží se získávat další příznivce pro zachování lidmi nenarušované přírody.

Sebevědomí Evropanů svým vystoupením pozvedl Kanadan Harvey Locke, který v současnosti pracuje pro americkou Wild Foundation – upozornil totiž na to, že divočina není americký koncept, ale staré evropské slovo, a že míst, která jsou divoká (podle něho tedy míst, která nejsou pod přímou lidskou kontrolou), je i v Evropě stále hodně: „Divoká příroda a přítomnost divokosti je i v Evropě normální stav.“ (víz viz rozhovor na straně 10 – pozn. red.)

Zatímco Harvey Locke svým vystoupením zdůraznil spíš duchovní a kulturní nezbytnost divočiny pro lidské životy, další řečníci se soustředili víc na „bezprostřednější“ užitek, který volná příroda lidem poskytuje. Ekonom Deutsche Bank Pavan Sukhdev, jenž se specializuje na ekonomické hodnocení biodiverzity, například uvedl, že chráněná území lidem poskytují služby za 4500–5200 miliard amerických dolarů ročně. Na péči o ně je ovšem vynakládáno jen 6 miliard ročně. „Jsme vězni systému, který upřednostňuje lidmi vytvořený kapitál před kapitélem přírodním a dává přednost soukromým statkům před statky veřejnými – což je velký problém,“ varoval Pavan Sukhdev.

Ředitel německého národního parku Bavorský les zase popsal, jakým turistic-

kým trhákem může divoká příroda být. Podrobnými statistickými údaji doložil, že v jinak odlehleém regionu pomáhá vytvořit mnoho set pracovních míst (myšleno po odečtení zaměstnanců správy parku). K dobrému pak dával vzpomínky na setkání s návštěvníky, kteří se ubytovali v nové části parku, kde ještě není praktizován bezzásahový režim, a po výletě si přišli stěžovat, že v lese viděli stopy po traktoru a že takhle si tu divočinu tedy nepředstavují.

Oostvaardersplassen

Účastníci konference se však soustředili především na to, jak nedopustit poškození posledních divokých oblastí Evropy. „Divočina není něco, co produkuje (ona se ‚vyrobí‘ sama), ale je to něco, co můžeme podporovat,“ připomněla Zdeňka Křenová, která je v šumavském národním parku vedoucí sekce výzkumu a ochrany přírody a zároveň přednáší na Jihočeské univerzitě. Že je ale v přeneseném slova smyslu možné divočinu „vytvořit“, ukázal ve svém příspěvku biolog Frans Vera z univerzity v holandském Wageningenu. Na konci 60. let vybudovali Holanďané severovýchodně od Amsterdamu rozsáhlý polder, jehož nejvlhčí část byla ponechána svému osudu a rychle se stala rájem vodních ptáků. Protože však hrozilo její zarůstání vysokou trávou, byla oblast o rozloze přibližně 6000 hektarů oplocena a dovnitř byli dovezeni novodobí „pratuři“ (pratur byl v Evropě vyhuben v 17. století, ovšem němečtí biologové se ho za nacistické éry pokusili křížením znovu „oživit“ a právě potomci těchto pokusů byli do holandské rezervace vypuštěni – pozn. aut.) a konici (to jsou zase potomci už vyhynulých tarpanů – pozn. aut.). Místo s věčným názvem Oostvaardersplassen se tak stalo jakousi biologickou laboratoří, kde vědci sledovali, jak se vše bude vyvíjet. Dnes se rezervace pyšní v této oblasti vzácnými druhy, jako jsou kolpík bílý, volavka stříbřitá nebo sýkořice vousatá, významné jsou i zdejší počty hus a dalších ptáků. Jediné lidské zásahy do rezervace jsou přitom prováděny puškou – když správci najdou vysílené tury nebo koniky, kteří by v nejbližších dnech s jistotou zemřeli, zastřelí je. „Zdechliny ale necháváme na místě, takže v oblasti můžou žít i orli mořští a ti se o ně starají. Jsou to zřejmě jediné orli na světě, kteří hnízdí několik metrů pod hladinou moře,“ pobavil Frans Vera přítomně v sále narážkou na skutečnost, že polder se stejně jako nemalá část holandského území nachází pod úrovní moře. „To, že není možné mít někde divokou oblast, jsou jen řeči. Stačí chtít. Když jsme to dokázali my v Nizo-

zemí, půjde to jistě i jinde v Evropě,“ zakončil svou prezentaci Frans Vera.

Ambiciozní plány představili rovněž lidé z karpatské pobočky Světového fondu na ochranu přírody (WWF). Prezentaci, v jejímž průběhu zdůrazňovali krásy a jedinečnosti karpatské přírody, zakončili přáním, aby se Karpaty staly stejným lákadlem a symbolem Evropy, jakými jsou na jiných kontinentech třeba pláně v africkém Serengeti nebo jihoamerický amazonský prales. Důvodem by podle nich mohlo být zejména to, že se v Karpatech nacházejí zřejmě vůbec nejzachovalejší bukové pralesy na světě.

Jak se starat

Účastníci konference nakonec přijali poselství, v němž vyzvali k účinnější ochraně zbytků evropské divočiny. Zdůraznili v něm přímé užítky ekonomické, sociální nebo kulturní, ale vyzdvihli i hodnoty, které volná příroda přináší pro studium přírodních procesů jako udržovatelka evolučního potenciálu a genetická banka. Nezapomněli ani to, že může sloužit jako významná součást adaptačních opatření na změny klimatu, a přiznali divočině rovněž obrovské možnosti, které skýtá jako prostředí k duchovní i tělesné obnově lidí unavených civilizačním stresem. Kvůli hodnotám, které divočina lidem přináší, pak evropským institucím doporučili, aby vypracovaly návod, jak se o divoké oblasti starat. Podle účastníků konference by bylo nanejvýš vhodné taky divoká území propojovat koridory, aby se tak zvýšila jejich schopnost odolávat nepříznivým vlivům.

Evropská komise i členské státy EU by se podle poselství měly rovněž postarat o zvýšení atraktivity divokých oblastí mezi svými obyvateli a vysvětlit nejen veřejnosti, ale taky lesníkům, zemědělcům a rybářům, čím je divočina cenná. V tomto směru by měly být upraveny i strategické dokumenty v příslušných resortech. Ladislav Miko při svém závěrečném vystoupení upozornil, že zachování evropské divočiny je důležitou součástí snahy o zachování evropské přírody a její rozmanitosti. Konferenec tak svým prohlášením navázala na usnesení Evropského parlamentu z letošního února, v němž zákonodárci rovněž vyzvali evropské instituce, aby volnou a divokou přírodu účinně chránily. ☒

Na snímku je národní park Oulanka ve Finsku. Jedno z míst, kde je víc než 10 000 hektarů území ponecháno samovolnému vývoji. foto: kallu / Wikimedia Commons / zveřejněno pod licencí Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0

Kolik stojí voda

Hugo Charvát/
hugo.charvat@ekolist.cz

Bez vody nejde žít, ale každá legrace něco stojí. Stejně tak je v České republice zpoplatněné čerpání vody z podzemních zásob. A to několik desítek let. Zákon o vodách z roku 1973 umožnil poplatky vybírat, cenu vody pak stanovila vyhláška v roce 1979. Za kubík vyčerpané vody se platily dvě koruny československé. Po řadě společenských a legislativních změn se za vodu z podzemí platí stále. Podle zákona z roku 2004 se za kubík pitné vody platí – dvě koruny české.

Neznamená to však, že by se za celých 30 let platba za čerpání vody vůbec změnila. Tedy – nezměnila se cena, ale změnilo se množství, které je od poplatků osvobozené. Původní zákon ze 70. let chtěl šetřit podzemní vodu pro zásobování obyvatel pitnou vodou. Proto se neplatilo za vodu využívanou v potravinářství a pro běžné domácí využití. Za ostatní použití, tedy především v průmyslu a zemědělství, se platilo až po překročení hranice 15 000 metrů krychlových za rok, nebo 1250 kubíků za měsíc. Změna přišla až v roce 2002, kdy došlo ke snížení hranice, po jejímž překročení se musí za čerpanou vodu platit. Objem byl určen na víc než 6000 kubíků za rok, nebo víc než 500 metrů krychlových za měsíc. Podstatnou změnou byla platba i za pitnou vodu v ceně 2 Kč za metr krychlový. Tři koruny za kubík se začaly platit za vodu užitkovou. Odběratelé podzemní vody ale zaplatili až za objem, který uvedenou hranici překročil. Poslední změna pravidel proběhla v roce 2004 kvůli vstupu České republiky do Evropské unie. Eurono veda vodního zákona zachovala cenu za vyčerpaný kubík i hranici zpoplatnění, peníze jsou ale teď vyžadovány od firem či měst za veškerou vyčerpanou vodu, jejíž objem překročí hranici 6000 kubíků, nebo 500 kubíků za měsíc. Výši poplatků určuje Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) a peníze vybírají celní úřady. Příjem z poplatků pak jde z poloviny do kasy Státního fondu životního prostředí a z poloviny se stává příjmem kraje, na jehož území poplatník sídlí. Při čerpání podzemní vody bez povolení nebo v případě překračování povoleného množství odebrané vody je stanovena pokuta ve výši padesát korun za metr krychlový.

Voda není pivo

„Jsme si vědomi skutečnosti, že poplatkové sazby vodního zákona už ztratily motivační účinnost a nebyly od roku

2001 valorizovány, což platí i pro zpoplatnění odběrů podzemních vod,“ říká o ceně vody Jarmila Krebsová z tiskového oddělení ministerstva životního prostředí (MŽP). Podle ní bylo navrženo zvýšení současných sazeb poplatků o zhruba 50 % v pracovní verzi novely vodního zákona, kterou ministerstvo v tomto roce předložilo vládě. „Do vládního materiálu se však toto zvýšení nedostalo kvůli tomu, že vláda nechtěla zvyšovat zátěž subjektů podnikajících ve vodárenství, a kvůli tlumení dopadů finanční krize. V předkládací zprávě vládě je toto zdůvodnění uvedeno,“ sdělila Ekolistu Krebsová.

„Návrh zákona s respektováním současné ekonomické situace zamýšlí jen postupný nárůst poplatků za odběr podzemní vody, a to s účinností až od roku 2011,“ vysvětluje situaci Petr Vorlíček, tiskový mluvčí ministerstva zemědělství. Vzhledem k tomu, že se tedy zamýšlené zdražování za odběr podzemní vody odkládá, je v tuto chvíli obtížné i hodnocení jeho dopadů na zemědělce. „Obecně je možné říci, že zdražení vody by se dotklo producentů zeleniny a ovoce, kteří využívají zavlažování, zejména by se to týkalo regionu jižní Moravy,“ předpokládá Vorlíček.

Otázkou však je, zda by i zvýšení ceny o polovinu, tedy o jednu korunu, přineslo větší motivaci pro šetření vodou. Nabízí se srovnání ceny s jiným vskutku národním statkem – pivem. Podle dat Českého statistického úřadu byla průměrná cena desetistupňového lahového piva v 70. letech 1,7 Kčs. Podle posledních dat z roku 2008 dosáhla průměrná cena 8,98 Kč. Jde tedy nárůst o více než 500 % – a nic nenasvědčuje tomu, že by se Češi chystali jeho spotřebu nějak zásadně snižovat.

Jako doma

Na jiný problém upozorňuje Česká inspekce životního prostředí. Podle zákona je totiž jako pitná chápána voda, kte-

rá je určená nejen k pití, ale i k vaření, přípravě jídel a nápojů, voda využívaná v potravinářství, voda určená k péči o tělo, čištění předmětů, které svým určením přicházejí do styku s potravinami nebo lidským tělem, a k dalším účelům lidské potřeby. Další voda je pak chápána jako užitková, tu používá průmysl nebo zemědělská družstva. Jenže tady začíná zmatek. Například pivovary podle logiky zákona platí jen nižší sazbu za vodu pitnou, zatímco zemědělci platí jinou sazbu za zavlažování nebo na čištění zařízení pro chov zvířat a jinou za použití vody pro výrobu potravin. „Konkrétní případy posuzuje ČIŽP podle údajů v povolení vodoprávního úřadu, kde bývá vymezen účel použití odebírané vody,“ vysvětluje Zora Králová z odboru ochrany vod ČIŽP. V případech nejasných případů pak dochází na kontroly. Pokud by použití jednotné sazby pro celý odběr bylo významně nevýhodné buď pro odběratele, nebo pro příjemce poplatků, je spotřeba podzemní vody rozdělena i v rámci jednoho odběrného místa: „Děje se tak například u zemědělských družstev, kde je z jednoho místa čerpána voda jak pro hospodářská zařízení, tak třeba pro zásobování obyvatel nedalekých bytových domů,“ popisuje Zora Králová. Podle ČIŽP by mělo dojít ke sjednocení sazby, protože téměř nikdy není odebíraná voda využívána výhradně jen pro jeden účel. „V domácnosti taky těžko určíte, kolik vody je určeno na pití a kolik na další použití,“ říká Zora Králová.

Podle údajů ministerstva zemědělství bylo v roce 2007 ze zdrojů podzemních vod na povrch dodáno celkem 327

milionů kubíků vody, což představuje přibližně 48 % z celkového množství dodané vody. Velký problém podle státní správy přitom představují nelegální odběry podzemní vody, proto se na ně v loňském roce zaměřily kontroly SFŽP a inspekce. Jak se ukázalo, za rok 2008 bylo načerno vyčerpano celkem 116 000 metrů krychlových podzemních vod. Při přepočtu spotřeby vody na osobu jde o množství, které by za rok spotřebovalo 3200 „průměrných“ obyvatel ČR, anebo víc než 1 milion obyvatel za jeden den.

Jen pro ilustraci – podle informací Pražských vodovodů a kanalizací spotřebuje průměrný obyvatel Prahy 128 litrů vody denně, tedy zhruba 46 kubíků vody ročně. A to Pražané spotřebují nejvíc vody na hlavu z celé ČR. Čtvrtina této vody pochází z podzemních zásob. Úpravna vody v Káraném odebírá za rok 18 700 000 kubíků podzemní vody. Tato voda je spolu s vyčištěnou vodou z řeky Jizery dodávána káranskými řady do hlavního města. Zbýlých 75 % dodává úpravna vody Želivka, ta ale odebírá povrchovou vodu z nádrže Švihov.

Na základě kontrol, které provedli inspektoři ČIŽP a kontrolní pracovníci SFŽP, tak v roce 2008 dostalo pokuty za neoprávněné odběry 61 firem v celkové

částce skoro šest milionů Kč. Kontroly přitom probíhaly jen u vytypovaných podniků, protože inspekce ani fond nemají dost lidí na plošné revize. Největším hříšníkem roku 2008 se stala společnost Telefonica O2 Czech Republic, která v roce 2007 překročila povolený odběr podzemní vody ze zdroje v katastrálním území Vrátkov o 32 404 metrů krychlových, tedy o třetinu povoleného množství (v této lokalitě je povoleno odebrat 96 000 m³/rok). ČIŽP uvedla, že důvodem výrazně vyššího čerpání podzemní vody bylo podle společnosti poskytnutí podzemní vody pro zásobování Českého Brodu. To prý nemělo z vlastních zdrojů vodu pro zásobování v dostatečném množství. Přestože už ale bylo v průběhu roku jasné, že je voda čerpána v nadlimitním množství, společnost o změnu vodoprávního povolení vůbec nepožádala. Dostala tedy pokutu ve výši 1 620 200 Kč. Telefonica se proti rozhodnutí odvolala, ovšem MŽP rozhodnutí inspekce potvrdilo, a pokuta tak letos v únoru nabyla právní moci. ☒

ilustrační foto: Roger McLassus / Wikimedia Commons / zveřejněno pod licencí Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0

Divočina je evropská myšlenka

Harvey Locke – mezinárodně uznávaný obhájce divoké přírody. Pochází z kanadské provincie Alberta, účastnil se práce mnoha významných ochranných organizací, například Canadian Parks and Wilderness Society, Wildlands Project atd. V současnosti je viceprezidentem americké organizace WILD Foundation a pomáhá například vytvoření obrovského přírodního koridoru mezi Yellowstoneským národním parkem a Yukonem. Mimo to je členem Světové komise pro chráněná území při IUCN (jde o v současnosti nejautoritativnější organizaci v této oblasti). Má za sebou mnoho publikací, kromě toho ho před deseti lety kanadská verze časopisu Time vybrala mezi vedoucí kanadské osobnosti pro 21. století. V Praze se na konci května zúčastnil konference o divočině a rozsáhlých přírodních oblastech.

Harvey Locke
foto: Jan Stejskal/Ekolist

Jan Stejskal/jan.stejskal@ekolist.cz

Lidé v Evropě a zvláště ve střední Evropě si často myslí, že tady není místo pro divočinu. Prý si ji můžou dovolit třeba ve Spojených státech, kde jsou obrovské neobydlené oblasti, ale v kulturní Evropě prý místo pro divočinu není. Vy jste z Kanady, ale dlouho jste pobýval v Evropě – myslíte si, že evropská divočina je už minulostí? Že pro ni není v Evropě místo?

Pro Evropany je důležité si uvědomit, že v Evropě už prvotřídní divočina existuje. Ať jde o divočinu v malém měřítku, jako je nádherný New Forest nedaleko Londýna, jehož součástí je přes 2000 hektarů starých bukových lesů, nebo fantastická místa v Rumunsku, ve Skandinávii atd. – Evropa už prostě prvotřídní divočinu má.

Hodně rozšířeným nedorozuměním je představa, že Spojené státy jsou nekonečně rozlehlá země, a tím pádem je jednoduché mít tam divočinu. Jenomže ve Spojených státech jsou místa, kde je divočina chráněna ve velmi hustě obydlených oblastech. Třeba ve státě New York žije opravdu hodně lidí, zároveň tam jsou ale i velmi rozsáhlé oblasti divoké přírody. I na místech, kde byla divoká příroda kdysi poškozena a musí se teď zotavovat – jako je třeba stát Vermont, který byl kdysi celý odlesněn –, jsou dnes chráněné divoké lesy. Když se

podíváte na mapu fragmentace světa, tak krajina na východě Spojených států vypadá podobně rozdrobeně jako mnoho oblastí v Evropě. Ano, Aljaška je něco jiného, ta je podobná spíš severnímu Norsku, ale mnoho částí Spojených států je fragmentováno opravdu hodně. Jiným příkladem by mohla být Kalifornie. Jsou tam nádherné národní parky jako Yosemite, který by mohl být příkladem divoké přírody, ale v Yosemite už dnes třeba vlci nebo grizzlylové (grizzly je poddruh medvěda hnědého – pozn. aut.) nežijí. A vy tady v Evropě máte národní parky, jako je například Abruzzo v Itálii, kde medvědi hnědí a vlci žijí. Takže prohlásit, že v Evropě nemůže být divočina, že už je minulostí, je vlastně neporozumění současné evropské situaci.

Zdá se mi, že sami sebe někdy nevidíte úplně jasně a pohled zvenčí vám možná přinese něco, co sami ani pořádně nevnímáte. Snad si tedy jako Kanaďan mohu dovolit říct jednu věc: Projel jsem velkou část Evropy a navštívil hodně přírodních míst. Zároveň pocházím ze země, která je jedním z nejdivočejších míst na Zemi – podle mě není žádný důvod, proč byste nemohli mít divočinu i tady v Evropě.

V Evropě si často říkáme, že pojem divočiny pochází z Ameriky a zmiňujeme při tom jména jako David Henry Thoreau (obdivovatel divoké přírody a autor knihy Walden aneb Život v lesích – pozn. aut.) nebo John Muir (slavný zastánce divočiny, který inicioval vznik několika národních parků a zdůrazňoval duchovní hodnotu divoké přírody – pozn. aut.). Vy ale tvrdíte, že to není pravda...

Není. Podívejme se na původ slova divočina (*wilderness*). V Evropě je velmi často chybně chápáno jako americké slovo.

Ale to je evropské slovo, pochází zřejmě z nějakého severoevropského keltského jazyka. Podle různých výkladů znamená buď místo, kde žijí divoká zvířata (*place of wild beasts*; slovo *beast* v angličtině znamená i bestii, šelmu – pozn. aut.), anebo místo, které postupuje podle své vlastní vůle (*will of the land*), tedy vyvíjí se bez vnější kontroly. Obě tyto interpretace se přitom na divočinu hodí a dobře ji vystihují.

Co se týká Henryho Davida Thoreaua, který napsal, že „v divokosti je záchrana světa“, tak Waldenské jezero (Thoreau u něho v polovině 19. století strávil dva roky prostým životem v malém srubu a na základě tohoto pobytu pak vytvořil knihu Walden – pozn. aut.) bylo tenkrát velmi blízko města Concord, snadno se do něj dalo dojít pěšky, a teď je to vlastně předměstí Bostonu. Přesto jsou tam divoká místa, stejně jako v Evropě je mnoho divokých míst – představa, že šlo o nějakou odlehlou oblast, jako je třeba Antarktida, neodpovídá skutečnosti. A víte, co si Thoreau vzal s sebou do srubu? Vzal si Goethea, Rousseua a Wordswortha. Tohle jsou autoři, které četl, když psal Walden, a nijak přitom nezakrýval, že právě oni ho inspirovali. U základů americké romantické literatury o divočině tak vlastně stojí německý spisovatel, francouzský spisovatel a anglický básník.

Ve 20. století ovšem lidé z nějakého důvodu přijali za své, že to celé začalo v Americe. Ale to není pravda. Mně jako Kanaďanovi připadá úplně směšné, když mi někdo tvrdí, že divočina je americká idea. To jen říkám: „Cože? Já žiju v zemi, která má opravdu hodně divočiny, vždyť my slovo divočina používáme pořád!“ Uznávám, že Američané jsou autory některých z nejhezčích literárních prací o divočině a rovněž že prosadili průkopnické aktivity týkající se legislativní ochrany divočiny. Ale nejsou autory samotné myšlenky. Příklad: Yellowstone se stal v roce 1872 prvním národním parkem, tedy pravděpodobně první divočinou chráněnou pro veřejnost. Jenomže třeba New Forest v Anglii byl vyhlášen Vilémem I. Dobrytatelem už někdy v roce 1083 – důvodem byla ochrana divokých zvířat a snaha zamezit kácení stromů. New Forest je tedy nejstarší vědomě chráněná divoká oblast, o níž vím – je chráněn už skoro tisíc let. Představte si to: tisíc let! Byl jsem tam loni v květnu, tam rostou 500 let staré stromy! Jde o úžasné místo, které je přitom jen 45 minut jízdy od Londýna. Nový přístup, kterým Američané změnili vnímání divočiny a za nějž si zaslouží uznání, spočívá v tom, že divočina má být otevřená obyčejným lidem. New Forest byla vlastně králova soukromá honitba. Národní park Abruzzo byl původně taky královskou rezervací, podobné to bylo i v národním parku Doňana ve Španělsku nebo v Bělověžském pralese na hranici Polska a Běloruska. Jejich cílem bylo chránit území, protože tam vládce chtěl lovit a protože měl tahle území rád, ale to neznamená, že je nemůžeme pokládat za divoké oblasti. V Americe se staly dobré věci, které musíme ocenit, ale divočina je od základu evropská představa.

Vy jste na konferenci dokonce řekl, že evropská divočina je součástí severoamerické identity. To by asi chtělo trochu vysvětlit...

Dobře. Podívejme se tedy na to, jak silně evropská divočina ovlivňuje severoamerickou představivost. Každý zná filmy Walta Disneyho, třeba Sněhurku a sedm trpaslíků. Jak v tom filmu vypadá les? To je temný evropský prales. Však taky kreslíři, které Disney najal, byli z Evropy a rovněž celá pohádka pochází z Evropy. I další pohádky, které zpracova-

li například bratři Grimmové, třeba Červená karkulka, jsou původem evropské příběhy, jež v Severní Americe stále silně působí. Přitom vyprávějí o divoké přírodě.

K čemu nám vlastně divočina je?

Potřebujeme ji ze dvou důležitých důvodů. Jednak kvůli tomu, co přidává našim životům jakožto životům lidských bytostí. Vedle toho ji potřebujeme jako potřebnou funkční složku biologického světa. Divočina umožňuje dalším živým bytostem, především velkým šelmám a velkým býložravcům, žít. Taky zachycuje uhlík, čímž přispívá ke zmírnění klimatických změn, nebo poskytuje čerstvou vodu, kterou všichni potřebujeme k pití. Poskytuje nám ale taky místo, které není pod naší kontrolou, což nás jako druh učí pokorné skromnosti a obohacuje to naše životy. Jak řekl Václav Havel, máme problém s tím, že nám chybí metafyzická odvaha. A vztah k divočině je součástí metafyzické odvahy. Potřebujeme jasně cítit, že nebudeme kontrolovat celý svět a že části světa musíme sdílet s dalšími živými bytostmi. Divočina nám taky dodává sílu, duchovně nás obohacuje a obohacuje i naši představivost, naši kulturu, naše umění. Zrovna jsem se byl podívat ve vaší Národní galerii a tam visí obrazy pěti různých umělců z 19. století, kteří všichni malovali divoké lesy. Z toho je jasné, že divokost a divočina je součástí vaší kulturní historie. Přitom nejde o nějakou speciální výstavu, je to součást hlavní sbírky Národní galerie v sekci romantických umělců. A když jdete do Louvru, je to stejné. Divočina je zcela zřetelně součástí evropské kultury.

Myslíte, že se vztah k divočině v průběhu dob měnil?

Určitě. Když lidé začali část přírody kontrolovat, aby z ní získali víc výhod, aby si například postavili domy nebo zemědělské usedlosti, tak se následně mnoho lidí divočině odcizilo. Důležité ale je, že zůstávalo hodně lidí, kteří se jí neodcizili úplně – mnozí z nich byli umělci. Ve 20. století jsme se ovšem dostali do zvláštního období, kdy jsme si mysleli, že se všechno točí jen kolem lidí – říkejme tomu třeba humanismus. Tento humanismus se ovšem ukázal být formou předsudku vůči ostatnímu živému světu. A tento předpoklad teď překonáváme, uvědomili jsme si jeho nebezpečí a vracíme se k tomu, abychom zase vešli ve spojení s tím, co znamená být skutečným člověkem. Být skutečným občanem jakékoli země znamená být součástí její divoké přírody, respektovat ji a sžít se s ní.

Mění se v Evropě vztah k divočině i během posledních let?

Určitě. Žil jsem v Evropě už v roce 1976 a tenkrát se vůbec nemluvilo třeba o tom, že v Evropě stále žijí divoká zvířata. Pamatuji si z té doby velmi silně pocit jakési lítosti nad tím, že jste je v Evropě už ztratili, zatímco my v Severní Americe je stále máme. A v současnosti? Právě jsem byl v Praze na konferenci se dvěma sty Evropany, kteří zaníceně diskutovali o hnědých medvědech, o vlcích, o velkých býložravcích, přičemž v souvislosti s nimi nemluvili jen o Rumunsku, ale stejně tak o Nizozemí, o Španělsku, o Skotsku, o celé Evropě. Z mého pohledu jde o návrat k tomu, co to znamená být Evropanem. Ve 20. století bylo katastrofou být Evropanem, jen pomyslete na všechny ty strašné události, ke kterým došlo. Jako Evropané jste sešli z cesty, ale teď se na ni vracíte, dáváte se víc dohromady, jste k sobě navzájem mírumilovnější a mírumilovnější jste i k přírodě. To je velmi inspirativní. ☒

Sto let evropských parků...

Květen

25. 5.

Budoucí úložiště jaderného odpadu by mohlo být ve vojenských újezdech (VÚ) Boletice nebo Hradiště. Vyplývá to z předběžných výsledků geo-logicke analýzy vojenských újezdů.

26. 5.

Ekologičtí aktivisté a místní občané v Chomutově zahájili kampaň za zvýšení účinnosti nové technologie elektrárny Prunéřov II alespoň na 42 %. Podle právníka Ekologického právního servisu Jiřího Nezhyby společnosti ČEZ navrhovaná účinnost zdroje odporuje předpisům ČR i EU. ČEZ tvrdí, že zvolené řešení je nejmodernější možné. Na podporu svých požadavků vylezli aktivisté z Greenpeace 10. 6. na komín prunéřovské elektrárny, o den později pak zase slezli.

Africké lesy mizí až čtyřikrát rychleji než porosty v jiných částech světa. Podle studie organizace Rights and Resources Initiative jsou na vině špatně nastavené vlastnické vztahy. V Africe je pod veřejnou kontrolou místních obyvatel méně než 2 % lesů, zatímco například v Asii nebo Jižní Americe je to plná třetina lesních porostů.

Slovenský minister životného prostredia Viliam Turský zrušil výnimku, ktorá povoľovala chemické postreky v národných parkoch s výskytom lykožrútov. Postreky vykonávali Lesy SR, ich hovorkyňa Anita Fáková pre TASR reagovala, že toto rozhodnutie bude podnik plne rešpektovať.

12 EKOLIST 07/09

28. 5.

Úrad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) zrušil veřejnou zakázku města Liberec na sá-naci skládky Zlaté návrší v předpokládané hodnotě 70 milionů korun bez DPH. Důvodem byla pochybení při výběru firmy. ÚOHS také zakázal městu uzavřít smlouvu s vítězem tendru, kterým byla se společnou nabídkou trojice firem Nisainvest, Syner a Integra Liberec.

29. 5.

Energetická společnost ČEZ se stala oficiálním partnerem výstavby nového bloku v jaderné elektrárně v Jaslovských Bohunicích na Slovensku. Ve společném podniku se slovenskou Jadernou a vyřazovací společností bude mít 49% podíl.

30. 5.

Ocenění pro nejlepšího ekologického zemědělce v České republice, Bartákův hrnec za rok 2008, získal ovocnář Bedřich Plíšek z Vinice u Hořic na Jičínsku.

Červen

1. 6.

Týdeník Euro informoval, že dovoz brazilského a pákistánského biolíhu meziročně vzrostl o 800 %. Čeští lihovárníci se proto snaží prosadit, aby stát tento prudce rostoucí dovoz zastavil. Umožnit by to měla povinnost používat biolíh vyrobený ze surovin původem z EU.

Sto let uplynulo 24. května od chvíle, kdy Švédsko jako první země v Evropě přijalo zákon na ochranu divoké přírody. Na jeho základě pak vzniklo i prvních devět evropských národních parků, mezi nimiž jsou i slavné perly jako Abisko nebo Sarek (na snímku).

foto: Grapetonix/Wikimedia Commons

2. 6.

Ekologický právní servis zažaloval autorizované dovozce automobilů značek BMW a Mitshubishi kvůli jejich reklamním materiálům. Prý v nich nedostatečně zřetelně uvádějí informace o spotřebě paliva a emisích CO₂. Dovozcí žalobu nekomentovali.

3. 6.

Pokutu 4,4 milionu Kč za opětovné porušení zákona o odpadech uložila Česká inspekce životního prostředí mariánskolázeňské firmě ISTER. Do bývalého prostoru na těžbu hlíny v Chodové Planě navezla loni stovky tun stavebního odpadu, i když ji to v březnu 2007 ministerstvo zakázalo. ČTK to řekla mluvčí inspekce Ivana Awwadová.

4. 6.

Certifikát FSC (Forest Stewardship Council) obdržel tuzemský výrobce parket firma Magnum Parket. Informovalo o tom občanské sdružení FSC ČR, které českým zákazníkům zaručuje, že dřevěné výrobky pocházejí ze sociálně a ekologicky šetrně spravovaných lesů.

Cenu Josefa Vavrouška, bývalého ministra životního prostředí, obdrželi letos dva kandidáti: ředitelka Energetické agentury Zlínského kraje Miroslava Knotková a Antonín Buček z Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně.

5. 6.

Na základně Ščučeje u uralské vesnice Planovoje 1800 kilometrů od Moskvy se naplno rozběhlo zařízení, které by mělo zlikvidovat zásoby sarinu, somanu a nervového plynu VX z obdoby studené války. Do roku 2012 má být zničeno na dva miliony kusů chemických zbraní, bojových

Rekordní dopravní zácpa...

Rekordnú dopravnú zápchu v celkovej dĺžke 293 kilometrov zaznamenali 10. júna v brazílskom veľkomeste Sao Paulo. Silný dážď, veľké množstvo firemných áut a vozidlá dovolenkárov na niekoľko hodín paralyzovali dopravu na sčasti desaťpruhových diaľniciach hospodárskej metropoly Brazílie. Doterajšiu rekordnú dĺžku zápchy - 266 kilometrov - namerali v Sao Paule vlni 9. mája.

ilustrační foto dopravní zácpy ze Sao Paula: Bruno Takahashi Carvalhas de Oliveira / http://www.linux.ime.usp.br/~btco

hlavic či dělostřeleckých nábojů. Na zbudování likvidačního zařízení přispěly miliardou dolarů USA, další peníze dodaly země EU, ČR přispěla částkou v řádu milionů Kč.

6. 6.

Akademie věd podle České televize podpoří pěstování geneticky modifikované kukuřice, případně i jiných plodin. V dlouhodobém výzkumu nezjistila jejich nepříznivý vliv na životní prostředí, uvedla ČT.

8. 6.

Nová zpráva upozornila na nekontrolované vlny násilného, ekologicky škodlivého a nezákonného rybolovu, a to po celém světě. Některé závažnější trestné činy jsou napojeny na evropský trh, uvedl britský deník The Guardian. Během třiletého šetření bylo zjištěno, že pirátský rybolov je naprosto neovladatelný, navíc připravuje některé světově nejvíce zranitelné komunity o potraviny a vede k ekologické katastrofě.

9. 6.

Ropný gigant Royal Dutch Shell odsouhlasil zaplacení 15,5 milionu dolarů na urovnání soudního řízení, ve kterém byla firma obviněna ze spoluúčasti na popravě devíti aktivistů za lidská práva v Nigérii, uvedla Al Džazíra. Dohoda o vyrovnání dorazila k americkému soudu v New Yorku po 13leté rozeprě. Společnost Shell byla viněna z toho, že se s tehdejší nigerijskou vládou spolupodílela na umlčení ochránců přírody a aktivistů za lidská práva v oblasti delty Nigeru, bohaté na ropu. Mezi oběšenými aktivisty byl i spisovatel Ken Saro-Wiwa.

10. 6.

Nejlepší systém sběru a třídění komunálních odpadů v ČR měl v roce 2008 Český Brod. V pá-tém ročníku soutěže O křišťálovou popelnici, jejíž

výsledky byly vyhlášeny v Hradci Králové, skončil na druhém místě loňský vítěz město Jeseník. Soutěž pořádá společnost EKO-KOM.

15. 6.

Švédský operátor použitého paliva SKB zvítězil ve výběrovém řízení na první dlouhodobé hlubinné úložiště použitého jaderného paliva na světě. Úložiště bude vybudováno u švédského města Forsmark na pobřeží severně od Stockholmu a umožní skladovat jaderné palivo po dobu 100 000 let. Stavební práce na úložišti se naplno rozeběhnou v roce 2015.

16. 6.

Americká společnost Exxon Mobil musí zaplatit 507,5 milionu dolarů (asi 9,8 miliardy Kč) jako odškodné za následky havárie svého obřího tankeru Exxon Valdez v roce 1989. Rozhodl o tom odvolací soud v San Francisku, a v podstatě tak potvrdil verdikt jiného soudu z loňského června.

Skupina 31 předních evropských letišť se zavázala snížit emise oxidu uhličitého na nulu. Informovala o tom evropská asociace letišť ACI Europe. Program však nestanoví termín, do kterého by letiště měla své emise snížit.

17. 6.

Podmínky pro kácení alejí podél silnic a železničních tratí se zřejmě zpřísní. Počítá s tím novela zákona o ochraně přírody, kterou schválili poslanci. Sněmovna zároveň odmítla pozměňovací návrh nezařazeného poslance Evžena Snitilého, který mimo jiné usnadňoval odstřel rysů a vlků a omezoval ochranu vzácných rostlin.

Poslanecká sněmovna odhlasovala, že elektrárenské společnosti, především státem ovládaný ČEZ, nebudou muset po roce 2013 nakupovat část povolenek na vypouštění emisí skleníkových plynů. Podle odhadů budoucích cen povolenek tak připravili stát o téměř 70 miliard Kč budoucích příjmů - pokud by totiž firmy musely povolenky nakupovat, plynuly by příjmy z jejich prodeje České republice. Návrh prosadili společnými silami především poslanci ODS a ČSSD, k nimž se přidalo i několik komunistů a lidovců.

18. 6.

Peruánský kongres jasnou většinou odhlasoval, že prezidentovy dekrety číslo 1064 a 1090 jsou neplatné. Jeden měl povolit prodej 450 tisíc km² pralesa soukromým firmám. Druhý měl ponechat vládě volnou ruku při schvalování těžebních koncesí, do kterých dosud mohli mluvit zástupci domorodé komunity. Amazonští indiáni se kvůli navrženým zákonům báli, že je těžaři z oblasti vyženou a že prales zdevastují tak, že se v něm pak nebude dát žít. Proto proti záměru prezidenta povstali, což na přelomu května a června přerostlo v krvavé střety s policií.

(čtk, domi, hch, jst, mm, tasr)

Lidé, sloni i hroši, všichni chtějí na území parku v klidu žít. Garamba je ovšem sužována důsledky ozbrojených konfliktů a bez přímé zahraniční podpory se ještě dlouho neobejde. foto: Markéta Antonínová

Jak jde čas v národním parku Garamba

Markéta Antonínová/antoninova@post.cz

„Petit pays, petits gens“ neboli „malá země, malí lidé,“ řekl kdysi o Belgii budoucí král Leopold. Jeho země se mu zdála tak malá, že si usmyslil najít pro své aktivity působiště na africkém kontinentu. Začal pomalu, ale jistě. Až nakonec ovládl území větší než pětina Evropy, dnes známé jako Demokratická Republika Kongo. V jeho severovýchodní části leží jeden z nejznámějších afrických parků – Garamba. Zprávu o tom, jak to v něm dnes vypadá, ale i vyprávění o jeho pohnuté historii, přináší Markéta Antonínová, která se od loňského roku snaží přímo v parku pomáhat při jeho ochraně.

Hlavní řekou země je Kongo, které pramení v Zambii, míří na sever skrz Kongo, pak se stáčí na západ a na jih, až se nakonec jeho vody smíchají s vlnami Atlantického oceánu. Řeka byla známá mezi místními kmeny jako Nzadi anebo Nere, což znamená „řeka, která polyká všechny řeky“. Portugalci ovšem později původní název řeky zkomolili a dali oblasti jméno Zair, jež pak použil diktátor Mobutu Sese Seko při přejmenování Konga na Zair v roce 1971. Svůj současný název země získala v roce 1997, kdy nastoupil do jejího čela nový prezident Joseph Kabila.

DR Kongo se pyšní rozmanitostí jako možná žádná jiná africká země. Díky

tomu na jeho území vzniklo už v dávnejší minulosti několik národních parků, včetně nejstaršího národního parku Afriky – národního parku Albert, dnes známého pod názvem Virunga. Ale ani další národní parky na sebe nenechaly dlouho čekat a jedním z nejznámějších je právě Garamba, která leží na hranici se Súdánem. Park byl založen v roce 1938, nejprve jako lovecká oblast Aka-Dungu, to podle názvu dvou hraničních řek. Stejně jako dalších šest konžských národních parků a 63 rezervací ho spravuje Konžský institut na ochranu přírody (ICCN) – chráněná území zaujímají kolem 9% rozlohy země. Kongo i národní park Garamba prošly v minu-

losti a vlastně i v přítomnosti procházejí těžkými zkouškami, které se na nich velkou měrou podepsaly a ovlivnily či ovlivňují jejich budoucí vývoj. Několik z nich se teď pokusím nastínit.

Samé boje

Garamba byla zřízena národním parkem zejména kvůli ochraně vzácných a ohrožených nosorožců bílých severních a žiraf. Mezi nejhorší období v historii parku, kdy došlo k výraznému snížení počtu všech druhů zvěře, patří 60. a pozdní 70. léta minulého století. Během prvního období došlo k masivní invazi pytláků do parku a ke sniže-

ní počtu nosorožců z 1300 na pouhých 100 jedinců. Poté se populace začala obnovovat a před další krizí na konci 70. let bylo v parku kolem 800 nosorožců a 23 000 slonů! Světová poptávka po nosorožčích rozích a po slonovině se ovšem zvedla a pytláctví opět zesílilo. Navíc nebyla zajištěna stabilita země, v regionu působilo mnoho ozbrojených skupin, a protože je park velmi daleko od hlavního města Kinshasy, byl i velmi daleko od možné vládní intervence. Posledních 15 nosorožců a pouhých 4000 slonů na začátku 80. let bylo příčinou toho, že byl park v roce 1984 zařazen do seznamu světového dědictví v ohrožení UNESCO. Od roku 1988 díky společnému úsilí mezinárodních organizací (IUCN, WWF atd.) začaly populace zvěře opět narůstat. Ovšem v Africe není nikdy nic jisté, a tak přišly další problémy.

V průběhu války v Súdánu na začátku 90. let prošlo parkem 80 000 súdánských uprchlíků, kteří se usídlili v severních oblastech kolem parku. Lov slonů pro slonovinu a také buvolů pro maso rapidně vzrostl a severní oblast parku tak přišla o téměř všechnu zvěř. V roce 1996 pak pytláci zabili dva nosorožce a tři strážce, načež byl park znovu vepsán na seznam světového dědictví v ohrožení UNESCO. Navíc z důvodu politické nestability Konga byli strážci v roce 1997 odzbrojeni a nemohli dál vykonávat svou práci. Situace se částečně zlepšila v roce 1999 a pak zejména v roce 2001, kdy byla zahájena podpora ze strany OSN, a dál v roce 2005, kdy ICCN podepsal smlouvu o řízení parku s nadací African Parks Network – díky tomu park získal finanční podporu z fondů Evropské unie.

Bohužel však následovaly další nepřijemné události – v severní části parku se usadila povstalecká ugandská skupina Armáda Božího odporu (LRA) vedená Josephem Konyem a znemožnila v této části parku protipytlácké aktivity. Stejně tak zde byl zastaven veškerý výzkum a monitoring zvěře. V roce 2008 jsme tak s kolegy mohli pracovat jen v jižní části parku, v přilehlé lovecké oblasti Gangala-na-Bodio a rovněž v části lovecké oblasti Mondo-Missa. Situace se tedy přitom začala zlepšovat, a když jsme měli štěstí, mohli jsme dokonce pozorovat stáda slonů o stovkách jedinců.

Přišla ale další krize, prozatím poslední. Armády DR Konga, Ugandy a Súdánu zahájily v prosinci 2008 společnou vojenskou akci proti Armádě Božího odporu, ta ovšem neproběhla zcela podle jejich představ a zapříčinila rozptyl desítek malých ozbrojených skupin LRA po celém národním parku a přilehlých oblastech. To samozřejmě zásad-

ně ovlivnilo všechnu naši činnost, která byla v terénu v podstatě zastavena. Od ledna 2009, kdy LRA napadla naši základnu v Nageru, zabila několik lidí a veškeré vybavení spálila, se všechno „točí“ kolem této základny a hlavní aktivity jsou omezeny na rozvoj infrastruktury. Vojenská akce proti povstalcům v podstatě stále probíhá, takže teprve v červnu letošního roku mohli strážci po dlouhé době znovu zahájit protipytlácké aktivity, ovšem jen v jižní části parku. První zprávy jsou však dobré, našlo se moc upytlačených slonů a jižní část parku se zdá být klidná. Jenomže jak víme z předchozích měsíců, zejména oblast Gangala-na-Bodio je silně postižena lovem slonů, a to nejen místními lidmi, ale taky vojáky konžské armády.

Velká rozmanitost

Navzdory všem těmto událostem se však Garamba stále pyšní velkou rozmanitostí zvěře i krajiny. Do dnešní doby bylo v parku identifikováno 42 druhů obojživelníků, 82 druhů plazů, 345 druhů ptáků a 163 druhů savců. Nejvíc pozornosti v současnosti přitahuje populace nosorožců bílých severních, jejich přítomnost v parku je však velice nejistá. V posledních letech proběhlo několik specializovaných leteckých i pozemních sčítání, ale výskyt nosorožců nebyl potvrzen. Poslední čtyři jedinci byli viděni v roce 2006. Někdy se mi zdá zbytečně plýtvat penězi a časem na hledání něčeho, co už možná neexistuje. Ale tak to má asi být. Mezinárodní organizace si žádají stanovisko a nikomu se nechce nahlas a přímo říct, že jsme asi přišli o další živočišný druh. V roce 2008 jsme přitom prohledali celou jižní část parku a část lovecké oblasti Gangala-na-Bodio, pomáhali nám v tom i specializovaní stopaři z Keni a Zimbabwe, ale po nosorožcích ani stopa. Bylo to tak trochu jako hledat přízrak. No, budeme tedy doufat dál a třeba na ně někdy v budoucnu v některých dnes nepřístupných oblastech parku narazíme.

Co se týká další vzácné populace, tedy žiraf, ta nikdy nebyla velká. V roce 1995 byla odhadována na 250 jedinců, ale poslední sčítání z roku 2006 potvrzuje přítomnost pouhých 75 zvířat. Zajímavé je, že místní lidé kmene Zande žirafy loví jen velmi zřídka pro ceremoniální účely a stejně tak kmeny Logo. Populace tedy není ovlivněná přímo lovem, takže je nutné hledat další příčiny poklesu početnosti žiraf v Garambě. Studium jejich ekologie máme ale v plánu až na další roky – snad nám to bezpečnostní situace dovolí. Park se ovšem i nadále pyšní relativně velkou popula-

cí slonů, v roce 2007 byl jejich počet odhadován na 4000 jedinců, kteří migrují mezi parkem a přilehlými loveckými oblastmi. Abychom mohli sledovat jejich pohyb, umístili jsme letos v květnu na pět slonů satelitní obojky a denně je sledujeme. Data získaná z monitorování umožní pochopit důvod migrace slonů a rovněž zajistit opatření, která povedou k omezení konfliktů mezi slony a místními obyvateli. Dva samci s obojkou se prozatím zdržují kolem základny v Nageru, samice jsou ale zřejmě rodružnější povahy a už po krátké době se dvě z nich „hlásí“ z jižní oblasti Gangala-na-Bodio a jedna samice ze severu poblíž lovecké oblasti Azande. Snad se v těchto „červených“ neboli nebezpečných zónách nestanou obětí pytláků.

Řeky a rozlehlé bažiny parku jsou v období dešťů plné hrochů a pláně křižují obrovská stáda buvolů. V minulosti bylo možné v parku taky vidět 14 druhů antilop, některé druhy jsou ale v dnešní době už velmi vzácné a například antilopa Derbyho z oblasti zmizela úplně. Mezi nejběžnější druhy patří voduška kob a voduška jelenovitá. Všudypřítomná jsou prasata savanová, v lesnatějších oblastech ale není raritou ani štetkoun nebo prase pralesní. Jako každý správný africký park má i Garamba své predátory. Kromě člověka tady tedy najdeme například lva či hyenu skvrnitou. Mezi nejběžnější primáty patří gueréza, kočkodan Brazza nebo pavián. Lovecké oblasti přiléhající k parku jsou pak rájem pro lesní druhy. Najdeme v nich vzácnější druhy zvířat, třeba antilopu bongo, sitatungu, a dokonce šimpanze. Jsou ale velmi vzácní a trpí úbytkem svého přirozeného prostředí. Studium šimpanzů je rovněž naší budoucí a prioritní aktivitou. Hned jak to bude možné, vyrazíme do „šimpanzí“ oblasti a pokusíme se provést sčítání, odhadnout velikost populace a vlivy, které jí ohrožují. Mise do šimpanzí oblasti jsou přitom opravdu magické, najednou se při nich ocitáme v lese s vysokými stromy, tedy v úplně jiném prostředí, než na jaké jsme zvyklí z centra parku. Šimpanzi jsou pro mě opravdovými uchy lesa, v jednu chvíli vám dávají hlasitě najevo svou přítomnost, ale když se s vámi potkat nechťejí, dokážou se pohybovat potichu jako vítr.

Vegetace národního parku se od okolních loveckých oblastí docela výrazně liší. Ačkoli si většina lidí asi pod jmem Kongo představí prales, je jižní a střední část parku otevířená travnatá savana. Čím víc se postupuje na sever, tím víc přibývá stromů a na hranici se Súdánem se savana mění v galeriový les kolem řeky Aka. Lovecké oblasti přiléhající k parku jsou pak tvořeny převážně lesy a stromovou savanou.

Gueréza pláštíková patří mezi nejběžnější primáty, s nimiž je možné se v parku potkat. foto: Markéta Antonínová

V samotném parku bylo rozpoznáno víc než 1000 druhů rostlin, z nichž 5 % neroste nikde jinde na světě. Rozdíl mezi jednotlivými vegetačními formacemi je zřejmý zejména při pohledu z letadla.

Omezená současnost

Současná činnost správy parku je zatím omezená a jen pomalu se dostává do normálních kolejí. Vedení se snaží obnovit a rozvíjet infrastrukturu, a to nejen v parku, ale i v blízkém okolí. V současné době park zaměstnává 220 lidí, z toho 95 strážců na základně Nagero a 50 strážců na základně Gangala-na-Bodio, navíc dává denně práci ještě víc než stovce ná denních pracovníků. Opravují se či stavějí nové budovy, rekonstruují mosty a také stavějí nové domky, které budou v budoucnu sloužit jako turistické ubytování. Hned jak to bude možné, začnou se obnovovat i cesty a strážní posty. V rámci spolupráce s místními komunitami ale uskutečňujeme i další projekty. Mezi ty větší patří stavba školy v Nageru pro 400 dětí, kterou mám mimo jiných povinností momentálně na starost. Stavět školu je hned po studiu zvířat asi nejlepší aktivita, kterou můžete v Africe podniknout. Tedy alespoň podle mého názoru. Jste totiž v přímém kontaktu s místními obyvateli a jejich dětmi, poznáte jejich kulturu a časem i získáte jejich důvěru.

šího dne, jestli budeme mít zítra co jíst nebo jestli budou moci jít děti do školy. Při pohledu zvenčí se pak africké životy zdají strašně smutné a beznadějně, ale ve skutečnosti to tak není. Lidé se v Africe umějí radovat z maličkostí, z věcí, které jsou pro nás běžnou záležitostí, či dokonce nuceným stereotypem.

Odedávna žili v souladu s přírodou, což dnes už ale není dál možné, protože i Afrika se rozvíjí a lidé je stále víc a víc. Proto je velmi důležité nejen chránit přírodu, ale taky vzdělávat místní obyvatele a vysvětlit jim, proč by to měli dělat i oni. Odedávna jsou součástí přírody a bez nich není možné národní park chránit. Ochrana přírody tím pro mě získává další rozměr a učí mě víc si vážit toho, co máme my v České republice.

Je zřejmé, že v Kongu vzhledem k dlouhotrvajícím konfliktům samotný stát na ochranu či rozvoj národních parků nestačí. Kontrolovat park o rozloze 4920 km² včetně loveckých oblastí o rozloze dalších 7200 km² není jednoduchá záležitost. Ještě dlouhou dobu proto nebude přežití národních parků Afriky, tedy i Garamby, možné bez přímé finanční podpory rozvinutých zemí. Místní lidé navíc mají své vlastní starosti a není jednoduché je přesvědčit o nutnosti ochrany přírody. A ani peníze nejsou všechno. Snad nakonec celá oblast přece jen dospěje k míru, který umožní nerušenou práci strážců a ochranu světového dědictví – národního parku Garamba. ☒

Další informace:

Demokratické republice Kongo se rovněž věnovala reportáž Markéty Kutilové
Nejekologičtější město světa v Ekolistu 02/2008.

Autorka vystudovala Institut tropů a subtropů České zemědělské univerzity v Praze, se kterým nadále spolupracuje. Od minulého roku pracuje v národním parku Garamba.

Čas drobných solarbaronů

Martin Mach Ondřej/
zelena.domacnost@ekolist.cz

Vlastní střecha nad hlavou je jistě užitečná věc. Ještě užitečnější je střecha, která vydělává peníze. Jak na to? Stačí na ni umístit fotovoltaickou elektrárnu. Díky štědré a dlouhodobě garantované výkupní ceně mají dnes provozovatelé fotovoltaických elektráren zajištěný dlouhodobý výnos. Jak se zdá, nastal čas drobných solarbaronů.

„Výnosy obvykle nejsou nijak závratné, okolo 5 až 10%, leckde jinde se dá vydělat víc. Je tu ale jedna zásadní věc: zákonem garantovaná výkupní cena i doba výkupu. Ten, kdo elektrárnu postaví, má celkem jistý příjem pro příštích 20 let, což se dá říci o málokterém jiném podnikání,“ vysvětluje Karel Srdečný z EkoWATTu, co je na fotovoltaickém podnikání jedinečného. Jedinečné je podle něj i to, že fotovoltaické elektrárny (FVE) „produkují elektřinu nehlukně, nic se tam nehýbe, neblíká, nikde nic nekouří, je to prostě dokonalý zdroj čisté elektřiny“.

Ne každá střecha se však hodí. Je potřeba, aby byla orientována směrem k jihu a nemělo by ji nic zastiňovat. A samozřejmě by měla být v dobrém stavu, protože opravovat střechu s již nainstalovanou FVE se prodraží.

Vlastník vhodné střechy se může rozhodnout mezi dvěma způsoby – jednak může svou střechu prostřednictvím serverů jako www.myslistrehou.cz nebo www.strešniurza.cz pronajmout někomu, kdo provozuje fotovoltaické elektrárny. Za pronájem střechy pak může získat cca 600 Kč za instalovaný kWp (kilowattpeak je jednotka špičkového výkonu fotovoltaického panelu při optimálních podmínkách). Panely s výkonem jeden kWp zabírají plochu okolo 8 až 10 m².

Postavit a fakturovat

Pokud chce vlastník střechy vydělat víc a neodradí ho papírování a poměrně vysoká vstupní investice, může si pořá-

ilustrační kresba: Miloš Kalista

Výkupní cena a Zelený bonus

Provozovatel fotovoltaické elektrárny se musí rozhodnout, jakým způsobem bude svou energii využívat. Jednak může veškerou vyrobenou energii prodat distribuční společnosti za státem stanovenou cenu (u elektráren do 30 kWp je pro rok 2009 výkupní cena 12,89 Kč/kWh) a pro svou potřebu pak energii kupovat za běžný tarif. Nebo může energii vyrobenou svou elektrárnou rovnou spotřebovávat pro svou vlastní spotřebu. V takovém případě získá tzv. zelený bonus ve výši 11,91 Kč za každou vyrobenou kWh. Přitom zároveň ušetří cenu energie, kterou by jinak musel koupit (cca 4 Kč/kWh). Pokud má přebytky, prodá je distribuční společnosti (cena je smluvní, obvykle okolo jedné koruny za kWh). Když slunce nesvítí, kupuje od distributora energii za běžný tarif. Pro FVE na rodinných domech je zelený bonus zpravidla výhodnější.

dit vlastní FVE – a polapenou sluneční energii buď sám spotřebovat (a přitom získat tzv. zelený bonus), nebo veškerou energii výhodně prodat do distribuční sítě (podrobnosti viz rámeček). Firem, které FVE na střechu namontují a zapojí na klíč, je už v ČR celá řada a lze je snadno vyhledat na internetu.

Investice do fotovoltaiky je poměrně vysoká, ale zdá se, že se na tom nedá prodělat. Podle společností, které se výstavbou střešních FVE zabývají, je návratnost investice okolo sedmi let. Minimální životnost elektrárny je přibližně 20–25 let. Stát výrobcům elektřiny ze slunce garantuje výkupní cenu energie na 20 let s tím, že meziročně ji Energetický regulační úřad (ERÚ) může snížit maximálně o 5 %. U instalací do 30 kWp je výkupní cena bezmála 13 Kč. „Je to prostě – jakmile jednou fotovoltaickou elektrárnu postavíte, už budete jen fakturovat,“ lákají webové stránky s příznačnou adresou Nmakej.cz. Společnost VR OZE systems na nich nabízí montáž fotovoltaické elektrárny na střechu rodinného domu, ale i stavebnicovou fotovoltaickou elektrárnu, kterou si zájemce sám na střechu nainstaluje.

Společnosti montující FVE potvrzují, že díky dlouhodobé garanci výkupní ceny teď v ČR nastal fotovoltaický boom. „Tento rok prodáme cca 180 elektráren na klíč. Průměrná velikost elektrárny je 4 kWp,“ říká Libor Váka mladší ze společnosti Sollaris. Firma je schopna měsíčně postavit pětadvacet elektráren. „Nyní jsme ale na čtyři měsíce dopředu beznadějně vytížení,“ popisuje zájem o fotovoltaiku Libor Váka ml. Zájem prý roste i o stavebnice FVE. Podle Vladimíra Růžičky ze společnosti VR OZE systems je poměr prodaných instalací na klíč a stavebnic 3:2. Podle Růžičky zvládne stavebnici z velké části postavit kdokoli, jenom zapojení do sítě by měl provádět někdo, kdo ví, co dělá. V každém případě je nutné pozvat na revizi elektrotechnika.

Fotovoltaická elektrárna stojí docela dost. Cena instalace se zpravidla přepočítává na kWp. U instalace na klíč začínají ceny kolem 120 tisíc Kč/kWp. Stavebnicové elektrárny mohou být o čtvrtinu levnější.

Se zprovozněním elektrárny je spojen papírování: je potřeba požádat příslušnou distribuční společnost (ČEZ, E.ON, PRE) o připojení do soustavy a podepsat s ní smlouvu. Dále je potřeba elektrikářská revize, u ERÚ získat licenci pro podnikání v oblasti výroby elektřiny. Stavební povolení pro umístění FVE na střechu rodinného domu není potřeba. Se zpracováním dokumentace firmy ale rády pomohou, některé nabízejí i pomoc s pravidelným výkaznictvím a fakturací.

Celkově zanedbatelná

„Velkou výhodou instalací FV elektráren na rodinných domech je možnost decentralizace výroby elektrické energie,“ říká Lubomír Klobušník z energetické poradny Energy Centre České Budějovice. Podle něho by se touto cestou měla energetika ubírat, protože odpadají nákladná a ztrátová vedení a každý subjekt bude mít možnost vyrobit si tolik energie, kolik právě potřebuje. „Jediné mínus lze spatřovat ve vysokých pořizovacích nákladech, za což může nevhodná a nekonceptní daňová politika státu,“ míní Lubomír Klobušník. Cílem by podle něho mělo být zpřístupnění zařízení na výrobu elektřiny i tepla na bázi obnovitelných zdrojů energie širokým masám obyvatelstva. „Státní energetická koncepce ČR o využívání obnovitelných zdrojů energie uvažuje jako o okrajové záležitosti. Podíl obnovitelných zdrojů na primárních energetických zdrojích je do roku 2030 uvažován do 12 %. Přitom v sousedním Německu uvažují o 50 % podílu na primárních energetických zdrojích do roku 2030 a Horní Rakousko chce do roku 2050 z obnovitelných zdrojů pokrýt 100 % svých energetických potřeb,“ uvádí Lubomír Klobušník.

„Bylo by vhodnější podporovat výzkum a vývoj spíše než stavbu elektráren,“ říká k tématu Karel Srdečný, odborný poradce EkoWATTu. „A když už elektrárny stavět, tak ve Španělsku, kde stejný fotovoltaický panel vyrobí dvojnásobek elektřiny a ušetří dvojnásobek emisí a fosilních paliv.“ Podle Srdečného je fotovoltaika z hlediska národní energetické bilance zanedbatelná. To potvrzuje i aktuálně zveřejněná statistika Energetického regulačního úřadu, která ukazuje, že veškeré obnovitelné zdroje energie se na celkové spotřebě elektřiny podílejí 5 %. Samotná fotovoltaika patří mezi obnovitelnými zdroji mezi menšinový zdroj – přispívá jen 1,7 %. Zajímavé je, že co do počtu převažují právě malé instalace. Podle údajů ERÚ za rok 2008 měla nadpoloviční většina z 1260 fotovoltaických elektráren výkon do 6 kW instalovaného výkonu. Elektráren s výkonem větším než 1 MW bylo jen 15.

Hyenismus hrubého zrna!

Podle některých odborníků na obnovitelných zdrojích energie, tedy i na energii ze slunce, z dlouhodobého hlediska vyděláme všichni. Podle Jiřího Svobody z Ústavu fyziky materiálů AV ČR se ale za současné vysoké výkupní ceny a dlouhodobé garance fotovoltaika neúnosně prodraží. „Do března 2009 bylo u nás nainstalováno kolem

64 MW ve fotovoltaice. Ročně tyto elektrárny vyrobí přibližně 70 GWh. Kvůli uzákoněnému povinnému výkupu z fotovoltaických elektráren za cenu asi o 10 Kč/kWh vyšší, než je tržní cena silové elektřiny, zaplatíme ročně za elektřinu o 700 milionů Kč víc,“ vypočítává Svoboda. Garance je na 20 let a celkový ‚přeplatek‘ za fotovoltaiku tak bude 14 miliard korun – tedy pokud počítáme jen současně instalace. Podmínky jsou však lákavé a počet instalací zřejmě poroste, stejně jako konečný účet.

Vinni jsou podle Svobody zákonodárci, kterým se podařilo prosadit nedomyšlenou formulaci do zákona o podpoře využívání obnovitelných zdrojů. „Ten totiž neumožňuje Energetickému regulačnímu úřadu dostatečně demotivovat stavitele fotovoltaických elektráren, neboť nelze meziročně snížit výkupní ceny z obnovitelných zdrojů o víc než 5 %. Přestože ceny fotovoltaických elektráren klesají mnohem rychleji,“ vysvětluje Jiří Svoboda.

Podle Svobody je výše výkupní ceny a její dvacetiletá garance nemorální. „Když někdo pro sebe vytváří prakticky bezpracný zisk na úkor mnohonásobně vyšších ztrát ostatních, dá se to nazvat hyenismem nejhrubšího zrna. A pokud je toto jednání prohlašováno za ekologické a je zcela legální, jde o institucionalizovaný ekologický hyenismus nejhrubšího zrna,“ tvrdí Jiří Svoboda.

To však neznamená, že by Svoboda zavrhoval fotovoltaiku jako zdroj energie – ta je podle něho bezesporu perspektivní a souhlasí s masivní podporou jejího výzkumu. „Rozhodně se však stavím proti tomu, aby byly naše peníze utráceny takto neefektivně a v tak velkém množství. Věřím, že uvedené čísla jsou už dostatečně alarmující, aby se naši politici co nejdříve zamysleli a znění zákona změnili.“

Jiří Svoboda není sám, kdo si to myslí. Podle deníku E15 z 19. června chce výkupní cenu z fotovoltaiky výrazně snížit i Energetický regulační úřad. Podle deníku hledá ERÚ ve spolupráci s vládou způsob, jak stávající pravidla změnit. „Výkupní cena sluneční energie je v některých oblastech ekonomicky zhranou, protože distributoři musejí posilovat vedení, což prodražuje elektřinu pro zákazníky,“ vysvětlil šéf ERÚ Josef Fiřt. O kolik by se cena měla snížit, zatím Fiřt podle deníku neuvedl. Letos změna ale určitě nepřijde, protože ji musí projednat parlament. Ten do podzimu, kdy ERÚ vyhláší ceny na příští rok, rozhodnout nestihne. ☒

Karel Dolejší/
karel.dolejsi@gmail.com

V článku z roku 1973 nazvaném *Des dispositifs pulsionnels* vyložil Jean-Francois Lyotard program aktivního nihilismu: Nemá prý smysl dál nostalgicky vytýkat kapitalismu, že je cynický a krutý, jako to dělávala tradiční levice; je třeba naopak cynismus co nejvíce vyhrotit, aby rozpouštění všech hodnot bylo ještě žíravější. Jde jistě o kouzlo nechtěného, když aktivně nihilistickou knihu postupující v duchu levicového francouzského nietzscheánství vydalo publicistovi Ivanu Brezinovi právě Klausovo Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP).

Stejně jako aktivisté má svůj cíl i Ivan Brezina – jsou jím právě ekologičtí aktivisté, často zrovna ti z Greenpeace. foto: Greenpeace

11. září „povedlo to, o co se... neúspěšně snažily ekologické bojůvky,“ vše je přitom servírováno pod titulky jako „Hyeny mezi námi“ či „Klackem do hlavy“. Nuda nuda, modř modř.

Poněkud intelektuálně zajímavý je až obsah posledního oddílu nadepsaného „Různá ekologická témata“. Najdeme zde mimo jiné pokus vyložit ekologické hnutí jako parareligiózní fenomén, který podle Breziny v nedovařeně směsí slučuje chiliasmus, pohanské či asijské kulty (které jsou ovšem ze své podstaty velmi chiliastické), animismus (ten je zajisté také chiliastický), iracionální technofobii a očekávání Zlatého věku. Hned v dalším článku však najdeme výklad, který dokazuje, že ekologismus není nic jiného než bolševismus přetřený nazeleno. Mimochodem: oddíl by se měl správně jmenovat „Různá anti-ekologická témata“.

Suma sumárum, vše co říkají nebo chtějí ekologisté, je podle Ivana Breziny špatné a musí to být potíráno, a to dokonce za tu cenu, že si autor sám protiřečí, či se dokonce zesměšňuje. Výběr článků napsaných od 90. let minulého století to umožňuje vidět velmi dobře, veškerá nekonzistence se stránku za stránkou doslova vnucuje. S ní se ovšem vnucuje i otázka: Kdyby se Brezina nepřihlásil k ODS a CEPu, měl by jako autor a jako člověk – kromě vypínání se proti těm, které kritizuje – vůbec nějaký pozitivní obsah? Nebo jde jen o projevy reaktivního instinktu odmítajícího všechny pokusy objevit ve světě nějaký smysl a hodnotu?

Brezina, Ivan: Zelená apokalypsa. Průvodce ekostrachem přelomu milénia. CEP, Praha 2009, 435 stran.

Autor je redaktorem Britských listů, v roce 2008 byl editorem Ekolistu.cz. V minulosti pracoval pro Greenpeace, Nesehnutí, Hnutí Duha či Děti Země.

podle níž Dalibor Stráský vystupoval proti Temelínu ze zhrzené touhy stát se operátorem jaderné elektrárny, jde o tvrzení stejného řádu jako fáma, podle níž je celoživotní Brezinovo potírání ekologistů vyvoláno faktem, že mu bývalý tiskový mluvčí Greenpeace a častý terč jeho článků Václav Vašků kdysi přebíral přítelkyni. Pamflety advokátské žurnalistiky určené předem přesvědčeným mohou ovšem na pravidla vědeckého žánru, ba dokonce i na logickou konzistenci vlastní argumentace rezignovat bez obav – jejich publikum sjednocuje nepřátelství pocitované k terči, nikoliv snaha dobrat se pravdy *sine ira et studio*. Advokátní žurnalistika působí na okrajích pole obsazeného ideology, kteří se sami snaží předložit obecný, logicky konzistentní výklad v rámci jednotné strategie. Autoři jako Brezina vedou pouze drobný ideologický průzkum bojem.

Třetí oddíl knihy věnovaný genetiky modifikovaným organismům (GMO) stojí ve znamení výrazů „ekoteroristé“ a „eurotmářství“, zatímco čtvrtý pojednávající o globalizaci spíná antiglobalisty s Hitlerem, Stalinem a islámskými teroristy. Pátý je odmítnutím recyklace, ač je zcela zřejmé, že bez ní by autor recenzovanou publikaci nikdy nedal dohromady. Hned následující oddíl je věnován ekoterorismu, neboli v ČR prázdné množině – české soudy sice dovolují kdekomu beztretně do ekoteroristů nadávat, ale od roku 1989 nikdo za čin tohoto druhu vyšetřován ani stíhán nebyl. Jinak řečeno, Brezina opět maluje čerta na zeď, eventuálně kreslí typicky českou karikaturu: „Správný ekologický aktivista je skromný. Nejezdí

ti profesní etice novináře spočívajícího prý v tom, že vystoupil jako lektor na jednom semináři Hnutí Duha; kdyby čtenář jen na okamžik zapomněl, že přísná kritika tvoří obsah knihy, již vydal protikladně orientovaný lobbistický CEP a jejíž obsah je zčásti tvořen Brezinovými referáty na společenských akcích CEPem pořádaných, snad by dojetím i slzu uronil. Titulky jako „Díky ODS zmizel smog a kyselý déšť“ (str. 252; původně Reflex 28.3.2002) nakonec hovoří za vše. Pohybujeme se v tmavomodrém světě Ivana Breziny a čteme jeho tmavomodré varování před Zelenou apokalypsou.

Nomádská distribuce publicistického zájmu autora brojícího proti „vše-ználkům“ je zčásti dodatečně zmírněna rozčleněním nesourodého materiálu do jedenácti kapitol, z nichž deset je i tematicky vymezených. Přesně na tuto strukturu se omezuje formální Obsah – jmenovitý seznam použitých statí tedy publikace neobsahuje, což je po mém soudu vážné opomenutí.

Průzkum bojem

První oddíl pojednává o změně klimatu a obsahuje různorodé pokusy znevěro-

hodnit soudobý klimatologický konsensus, Mezivládní panel pro klimatickou změnu (IPCC) i jeho argumentaci. Dočteme se tady, že konsensus ve vědě nic neznamená, protože v ní jde jen o pravdu a konzistentní argumentaci, hned vedle ale čteme, že zastánci teorie lidstvem způsobených změn klimatu jsou uvnitř vědecké komunity v naprosté menšině. Brezina operuje ohromnými čísly publikací o klimatické změně, cituje však v této souvislosti sotva deset skutečně relevantních autorů. Oteplování je popřeno, aby bylo vzápětí vysvětleno pomocí změny oběžné dráhy Země kolem Slunce atp. Převážně se ale autor v tomto oddíle vymezuje proti jakémusi imaginárnímu církevnictví IPCC, proti němuž údajně stojí osamělí skuteční objevitelé. Když ovšem v dalším oddíle píše o jaderné energetice, v kteréžto oblasti je vědecký konsensus formulován stranou, kterou sám podporuje, obrací Brezina perspektivu naruby, na všechny titělnosti o osamělých objevitelích zapomíná a nekriticky akceptuje jejich vylučování z paradigmaticky definované komunity, které je podle Thomase Kuhna vždy postaveno na mimo-vědeckých prostředcích. Jinak řečeno, jestliže Brezina reprodukuje pomluvu,

kalendář akcí

Pokud chcete, abychom v této rubrice zveřejnili zprávu o Vaší akci, zašlete o ní stručně a jasně formulované informace nejpozději do 15. dne předchozího měsíce na adresu: Ekolist – kalendář akcí, Malířská 6, 170 00 Praha 7, tel.: 233 381 546, fax: 233 382 252, e-mail: kalendar@ekolist.cz. Neručíme za správnost uvedených informací – doporučujeme si je ověřit u organizátorů. Úplnější verzi tohoto kalendáře najdete na stránkách Ekolistu.cz: www.ekolist.cz/kalendar.stm.

inzerát

Švédský systém Imse Vimse je alternativou papírovým plenám v biokvalitě. Nakupujte na www.dulinka.shop4you.cz

Soukromá ZŠ Adélka hledá dobrovolníka na výpomoc – topení, manuální práce, péče o zvířata. Nabízíme skromné bydlení, stravu + finanční ohodnocení dle domluvy. Více info: 379 422 970, skolaadelka@seznam.cz, www.skolaadelka.estranky.cz

Brigády a víkendovky

Po celý červenec a srpen 2009

se konají Prázdniny s Brontosaurem 2009. Celkem jde o víc než 50 prožitkových dobrovolnických akcí na pomoc přírodě a památkám, vzdělávacích táborů apod. Více informací a nabídku všech akcí najdete na webu prazdniny.brontosaurus.cz. Jako jeden z prvních se 12. července 2009 (neděle) koná Dobrovolnický tábor EkoKoko, kde se budou kosit orchidejové louky. Místo konání: ČR.

Informace: Hnutí Brontosaurus, Hvězdová 10, 602 00 Brno, prazdniny.brontosaurus.cz, e-mail: psb@brontosaurus.cz, tel: 544 215 585.

17. července 2009 (pátek) – **31. července 2009** (pátek) se koná Karpatské s(e)nění. Pomoc s údržbou rezervace – kosení luk, hrabání sena a jeho odstraňování z luk. Ve volném čase zábavné hry, koupání v blízké přehradě, večery u ohně, výlet do okolí, seznámení s místní tradiční kulturou Kopanic, besedy o ochraně přírody. Místo konání: Žitková, CHKO Bílé Karpaty. **Informace:** ZČ Hnutí Brontosaurus Mařatice, www.brontosaurus.uh.cz, Monika Votoupalová, e-mail: votoupalova@seznam.cz, tel.: 776 377 716.

19. července 2009 (neděle) – **26. července 2009** (neděle) se koná Týden pro les v Národním parku Šumava. Revitalizace rašeliníště

a podmačených lesů na Černohorském močálu. Na večery jsou připravena povidání o národním parku, kůrovci, ke konci turnusu exkurze s odborníkem po národním parku. Místo konání: Černohorský močál, ubytování na Kvildě. **Informace:** Hnutí Duha, www.hnutiduha.cz, e-mail: info@hnutiduha.cz, tel.: 545 214 431.

20. července 2009 (pondělí) – **31. července 2009** se koná Kosení 2009. Každoroční kosení dvou mokřadních luk na Vysočině a následné sušení a odvoz sena. Dále péče o další přírodně cenné nechráněné lokality. Přijet a odjet je možné kdykoliv během akce, avšak po řádném nahlášení a minimální délka pobytu jsou 3 celé dny. Místo konání: Okříšky, Chaloupky, Kněžice 109. **Informace:** ČSOP Kněžice, www.chaloupky.cz, Václav Krivan, e-mail: vaclav.krivan@chaloupky.cz, tel.: 721 321 281.

25. července 2009 (sobota) – **2. srpna 2009** (neděle) se koná Olešenka 2009. Péče o podhorské louky se vzácnou květenou v údolí říčky Olešenky (sečení a práce se senem v podhůří Orlických hor), likvidace invazních druhů, výlety a poznávání ptáků, určování rostlin, vázek, plazů, obojživelníků, hry, večery u ohně s kytarou, nebo přednáškami o přírodě, životním prostředí, lidech a Zemi. Místo konání: Okolí obce Rzy u Olešnice v Orl. horách. **Informace:** ČSOP Jaro Jaroměř, http://jarojaromer.cz/, David Číp, e-mail: jarojaromer@seznam.cz, tel.: 603 847 189.

27. července 2009 (pondělí) – **8. srpna 2009** (sobota) se koná dobrovolnická akce Baroko. Kosení luk (které jako součást obhospodařování krajiny už od 17. století umožňuje rozšíření bohaté a cenné luční květeny). Místo konání: Jesenícko, chráněné louky na PP Chebzi u Písečné. **Informace:** ZČ Hnutí Brontosaurus Baobab Jeseník, http://baroko.unas.cz, Blanka Dobešová, e-mail: psb.baroko@email.cz, tel.: 774 871 226.

16. srpna 2009 (neděle) – **23. srpna 2009** (neděle) se koná Týden pro les na Svitavsku. Podpora přirozeného zmlazení listnatých dřevin a jedle, ochrana těchto dřevin proti zvěři a buření, úklid lesa, obnova lesních pěšin atd. Místo konání: Lesní škola Květná. **Informace:** Hnutí Duha, www.hnutiduha.cz, e-mail: info@hnutiduha.cz, tel.: 545 214 431.

23. srpna 2009 (neděle) – **30. srpna 2009** (neděle) se koná Týden pro les na Šumavě. Revitalizace rašeliníště a podmačených lesů v okolí Kvildy. Místo konání: Šumava, Nad Rybárnou. **Informace:** Hnutí Duha, www.hnutiduha.cz, e-mail: info@hnutiduha.cz, tel.: 545 214 431.

Do 31. srpna 2009 (pondělí) se koná brigáda u informačního stánku u pramene Vltavy. Místo konání: U pramene Vltavy, území NP Šumava. **Informace:** Hnutí Duha, www.hnutiduha.cz, Jakub Voršílka,

e-mail: jakub.vorsilka@hnutiduha.cz, tel.: 603 930 600.

6. září 2009 (neděle) – **13. září 2009** (neděle) se koná Týden pro les na Šumavě. Revitalizace rašeliníště a podmačených lesů na Novohutských močálech. Místo konání: Šumava, Novohutské močály. **Informace:** Hnutí Duha, víc viz výše.

Tábory a výlety

11. a 25. července (sobota) a **1. srpna 2009** (sobota) se konají exkurze s průvodcem v Moravském krasu. Každý účastník se musí dopředu přihlásit na e-mailu nebo telefonu v kontaktech s uvedením termínu a počtu přihlášených osob, nejpozději 7 dnů před konáním akce. Poplatek 30 Kč za osobu se hradí na místě přímo průvodci. Místo konání: 11. července je sraz v 8.40 v Adamově na zastávce ČD a mluvit se bude o lesním hospodaření v krasu; 25. července je sraz v 9.15 na náměstí ve Sloupu a cílem budou Ponory Sloupského potoka; 1. srpna je sraz v 8.40 v Adamově na zastávce ČD a půjde o cyklovýlet středním krasem. Místo konání: Moravský kras. **Informace:** ZO ČSOP Ponikva, www.ponikva.org, e-mail: ponikva@seznam.cz, tel.: 516 446 623.

17. července 2009 (pátek) – **26. července 2009** (neděle) se koná tábor s pomocí přírodě Jeden svět. Cena 500 Kč. Místo konání: Šimanov. **Informace:** ZČ HB Slunovrat, www.slunovrat.info, Zdeněk Blaha, e-mail: svet@slunovrat.info, tel.: 737 336 364

19. července 2009 (neděle) – **26. července 2009** (neděle) se koná dětský tábor O ovcích a o ovoci. Cílem je prostřednictvím přímého kontaktu s živými hospodářskými zvířaty, kulturními rostlinami a zemědělskými stroji při běžném provozu ekofarmy dětem vštípit hodnotu ochrany venkovského prostředí vůbec při produkci položek denní potřeby zejména potravin. Věk dětí: 9-15 let. Ubytování ve stanech s podsadou, cena 2800 Kč. Místo konání: Okres Karlovy Vary, podhůří Doupovských hor, Valeč v Čechách. **Informace:** AREA viva, www.areaviva.cz, Lenka Navrátilová, e-mail: areaviva.nno@seznam.cz, tel.: 776 345 521.

27. července 2009 (pondělí) – **31. července 2009** (pátek) se koná Dovolená s programem pro děti v ekocentru v Hostětíně. Cena - dospělí 2470 Kč, děti 1900 Kč, děti do 3 let bez nároku na lůžko, program a stravu 500 Kč. Místo konání: Bojkovice, Centrum Veronica Hostětín, Hostětín 86. **Informace:** Centrum Veronica Hostětín, http://hostetin.veronica.cz, Hana Machů, e-mail: hana.machu@veronica.cz, tel.: 572 630 670, 739 569 264.

27. července 2009 (pondělí) – **6. srpna 2009** (čtvrtek) se koná pracovníě-zážitkový tábor Přes propast času. Místo konání: Skoky, Žlutice. **Informace:** ZČ HB Chudák Svišť, http://prespropastcasu.cz, Miloš Kroulík, e-mail: ucastnici@prespropastcasu.cz, tel.: 728 730 166.

31. července 2009 (pátek) – **9. srpna 2009** (neděle) se koná pracovníě-pobytový tábor Plnou parou zpět! Budování naučné stezky. Místo konání: Ústí nad Orlicí, Ekocentrum Paleta, pob. Oucmanice, Oucmanice 36. **Informace:** ZČHB S.U.P., http://sup.ekoserver.cz, Miša Mikovcová, e-mail: plnouparou@email.cz.

2. srpna 2009 (neděle) – **16. srpna 2009** (neděle) se koná Odborný přírodovědný tábor pro středoškoláky. Společně se sdružením Arachne a se spoustou odborníků-biologů se budou prozkoumávat přírodní děje okolo nás. Místo konání: Okříšky, Chaloupky, Kněžice 109. **Informace:** ČSOP Kněžice, www.chaloupky.cz, e-mail: zavináč@chaloupky.cz, tel.: 568 870 434, fax: 568 870 359.

2. srpna 2009 (neděle) – **7. srpna 2009** (pátek) se koná Tábor pro rodiče s dětmi v pasivním domě v Hostětíně. Cena: dospělí 2 880 Kč, děti 2 580 Kč. Místo konání: Bojkovice, Centrum Veronica Hostětín, Hostětín 86. **Informace:** Centrum Veronica Hostětín, http://hostetin.veronica.cz, Hana Machů, e-mail: hana.machu@veronica.cz, tel.: 572 630 670, 739 569 264.

12. srpna 2009 (středa) – **22. srpna 2009** (sobota) se koná pracovníě-zážitkový tábor Máš na míň! Kosení orchidejových luk. Místo konání: Šimanov. **Informace:** ZČ HB Slunovrat, www.slunovrat.info, Jana Šašínková, e-mail: janca@slunovrat.info, tel.: 732 637 996.

Konference a semináře

10. srpna 2009 (pondělí) 11.00 – **14. srpna 2009** (pátek) 17.00 se koná Letní škola ochrany krajiny – ekologické ovocnářství. Ubytování a strava budou zajištěny v pasivní budově Centra Veronica Hostětín. Cena 2400 Kč. Místo konání: Bojkovice, Centrum Veronica Hostětín, Hostětín 86. **Informace:** Ekologický institut Veronica, http://hostetin.veronica.cz, Jana Tesařová, e-mail: hostetin@veronica.cz, tel.: 572 630 670.

14. srpna 2009 (pátek) – **22. srpna 2009** (sobota) se koná prázdninový kurz inSpiro. Místo konání: Táborová z základna Mrákotín nedaleko Telče. **Informace:** Halahoj, Jiří Strípek, e-mail: inspiro@halahoj.org, tel.: 737 729 284.

31. srpna 2009 (pondělí) – **3. září 2009** (čtvrtek) se koná 10. Česko-slovenský mezinárodní hydrogeologický kongres pod názvem Voda – strategická surovina pro 21. století. Podrobné informace na webové stránce kongresu, viz níže. Místo konání: Institut geologického inženýrství (kongres ČSHG), Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 17. listopadu 15/2172. **Informace:** Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, www.vsb.cz, www.cshg.cz, e-mail: nada.rapantova@vsb.cz.

1. září (úterý) – 5. září (sobota) se koná 2nd European Congress of Conservation Biology (2. Evropský kongres biologie ochrany přírody) na téma Conservation biology and beyond: from science to practice (Ochranařská biologie: od vědy k praxi). Největší celoevropské setkání vědců zabývajících se ochranou přírody. Oficiálním jazykem kongresu je angličtina. Místo konání: Česká zemědělská univerzita, Praha-Suchdol. **Informace:** www.eccb2009.org, Vendula Ludvíková, e-mail: conference@eccb2009.org.

9. září 2009 (středa) 9.00 – **11. září 2009** (pátek) 17.00 se koná V. mezinárodní konference Biologicky rozložitelné odpady. Místo konání: Náměšť nad Oslovou, ZERA, V. Nezvala 977 (areál Habitat). **Informace:** ZERA, www.zeraagency.cz, Schellová, tel.: 568 620 070, fax: 568 620 547.

10. září 2009 (čtvrtek) 9.00 – 14.00 se koná odborný seminář Chcete si postavit fotovoltaiickou elektrárnu? Přednášejí: Jiří Beranovský a Karel Srdečný, cena 1 999 Kč. Místo konání: Praha 8, Hotel Čechie, Konferenční sál 1, U Sluncové 618. **Informace:** EkoWATT, Centrum pro obnovitelné zdroje a úspory energie, www.ekowatt.cz, Alena Svobodová, e-mail: alena.svobodova@ekowatt.cz, tel.: 266 710 247.

Výstavy a veletrhy

9. července 2009 (čtvrtek) – **12. července 2009** (neděle) se koná výstava Květy 2009. Místo konání: Výstaviště Lysá nad Labem, Masarykova 1727. **Informace:** Výstaviště Lysá nad Labem, www.vll.cz, e-mail: vll@vll.cz, tel.: 325 552 158, 325 552 051.

Do 31. července 2009 (pátek) se koná výstava Úděl amazonských stromů. Autoři výstavy: Jana Horáčková (fotografie), Klára Horáčková (skleněné objekty), Jaroslav Chramosta (socha, výtvarné řešení výstavy), Otto Placht (malby, kresby, sitotisky), Ludmila Škrabáková (kurátor expozice domorodého umění, fotografie). Místo konání: Plzeň, Avalon Business Center, Poděbradova 2842/1. **Informace:** Avalon businessc center a AZYL Publishing, www.avalonbc.cz, www.amazonica.cz, Ludmila Škrabáková, e-mail: ludmila.skrabakova@seznam.cz, tel.: 604 723 457.

Do 31. července 2009 (pátek) se koná výstava velkoformátových fotografií Ladislava Kamaráda Okna do ztracených světů. Poprvé zde budou vystaveny obrazy z Nového Zélandu, Islandu a Egypta, ale taky nová série fotografií z Čech. Místo konání: Praha 1, Staroměstská radnice, Křížová chodba a Rytířský sál, Staroměstské nám. 1. **Informace:** Ladislav Kamarád, e-mail: kamarad@chello.cz.

Do 2. srpna 2009 (neděle) 19.00 se koná Výstava motýlů ČR. Místo konání: Praha 7, Botanická zahrada, venkovní expozice Areálu SEVER, Nádvoří 134. **Informace:** Botanická zahrada hl.m. Prahy, www.botanicka.cz, Ludmila Poláková,

e-mail: ludmila.polakova@botanicka.cz, tel.: 739 571 104.

20. srpna 2009 (čtvrtek) – **23. srpna 2009** (neděle) se koná 3. výstava biopotravin a technologií zpracování Bioagrokomplex. Místo konání: Agrokomplex – Výstavnictvo Nitra, Státny podnik, Výstavná 4. **Informace:** Agrokomplex – Výstavnictvo Nitra, www.agrokomplex.sk, e-mail: agrokomplex@agrokomplex.sk, tel.: +421 376 572 111.

20. srpna 2009 (čtvrtek) 9.00 – **23. srpna 2009** (neděle) 18.00 se koná mezinárodní zahradnická výstava a veletrh Flora Olomouc 2009. Místo konání: Výstaviště Flora Olomouc, Wolkerova 17. **Informace:** Výstaviště Flora Olomouc, www.flora-ol.cz, Zuzana Studená, e-mail: info@flora-ol.cz, tel.: 585 726 219, 737 408 700.

27. srpna 2009 (čtvrtek) – **1. září 2009** (úterý) se koná výstava a veletrh Ekostyl 2009. Tvorba a ochrana životního prostředí, ekologické technologie, ekologické stavby, likvidace odpadů, alternativní zdroje energie, biomasa, bioprodukty, racionální výživa a zdravý životní styl. Místo konání: Výstaviště České Budějovice, Husova 523. **Informace:** Výstaviště České Budějovice, www.vcb.cz, e-mail: info@vcb.cz, tel.: 387 714 911, fax: 387 714 263.

27. srpna 2009 (čtvrtek) – **1. září 2009** (úterý) se koná 36. ročník mezinárodního agrosalonu Země živitelka 2009. Obnova a rozvoj venkova, rostlinná a živočišná výroba, zemědělská technika, potravinářská výroba, lesní a vodní hospodářství, zahradnictví a pěstitelství, služby pro zemědělství. Místo konání: Výstaviště České Budějovice, Husova 523. **Informace:** Výstaviště České Budějovice, víc viz výše.

Do 31. srpna 2009 (pondělí) 19.00 se koná výstava Inspirace zahradou. Místo konání: Praha 7, Botanická zahrada, venkovní expozice a výstavní sál Areálu JIH, Nádvoří 134. **Informace:** Botanická zahrada hl.m. Prahy, www.botanicka.cz, Hana Kovaříková, e-mail: hana.kovarikova@botanicka.cz, tel.: 736 621 929.

4. září 2009 (pátek) – **5. září 2009** (sobota) se koná veletrh Zelený svět 2009. Okrasné a ovocné školkařtví, květinářství a floristika, architektura, zahradní technika a stavby. Místo konání: Brno, BVV – Hala C, Výstaviště 1. **Informace:** Asociace zahradnického výstavnictví, www.gardening.cz, e-mail: info@green-world.info, tel.: 545 232 157.

Do 30. září 2009 (středa) se koná výstava Sculptura Natura. Místo konání: Praha 7, Botanická zahrada Praha, Nádvoří 134. **Informace:** Botanická zahrada hl.m. Prahy, www.botanicka.cz, Věra Bidlová, e-mail: vera.bidlova@botanicka.cz, tel.: 736 621 706.

Do 31. října 2009 (sobota) se koná výstava Mendelu, škola jako lusk k 90. výročí založení Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Místo konání: Technické muzeum v Brně, Purkyňova 105. **Informace:** Technické muzeum v Brně a Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, www.mendelu.cz, Kateřina L. Brettschneiderová, e-mail: tisk@mendelu.cz, tel.: 545 135 199, 737 134 878.

Ostatní

11. července 2009 (sobota) 9.30 se konají Bioslavnosti 2009. Setkání s českými výrobci a prodejci bioproduktů a ekologicky šetrných výrobků, občerstvení s biospecialitami pro masaře i vegetariány, exkurze na ekofarmy a setkání s ekofarmáři. Místo konání: Staré Město pod Sněžníkem, areál společnosti PRO-BIO, Lipová 40. **Informace:** Pro-Bio, www.probio.cz, e-mail: probio@probio.cz, tel.: 583 301 952.

11. července 2009 (sobota) 9.30 se koná informační stánek Hnutí Duha na Bioslavnostech ve Starém Městě pod Sněžníkem. Místo konání: Staré Město pod Sněžníkem, areál společnosti Pro-Bio, Lipová 40. **Informace:** Hnutí Duha, www.hnutiduha.cz.

Do 15. července 2009 (středa) se koná fotosoutěž Továrna za humny? Vyfotťe ji! Místo konání: ČR. **Informace:** Arnika pobočka Ostrava, www.arnika.org/ostrava/, Vendula Kubačáková, e-mail: vendula.kubacakova@arnika.org, tel.: 596 244 314, 776 756 352.

16. července 2009 (čtvrtek) – **19. července 2009** (neděle) se koná prezentace organizace Arnika na festivalu Boskovice. Místo konání: Boskovice. **Informace:** Arnika, http://arnika.org, e-mail: amika@arnika.org, tel.: 222 781 471.

18. července (čtvrtek) a **20. srpna 2009** (čtvrtek) 18.00 se koná Pravidelná pražská cyklojízda. Místo konání: Náměstí Jiřího z Poděbrad, Praha. **Informace:** www.cyklojizdy.cz.

5. srpna 2009 (středa) – **12. srpna 2009** (středa) se koná Koží mejdan. Propagace chovu koz a v širším smyslu specifického životního stylu. Osmidenní hudební festival pod širým nebem doplněný o další kulturní a společenské aktivity. Místo konání: Kozi vršek, Milkovice v Českém ráji. **Informace:** Spolek přátel koz, www.kozy.cz, Stanislav Penc, e-mail: info@kozy.cz, tel.: 493 598 576, 605 701 081.

Do 12. září 2009 (sobota) se koná putovní výstava a online hlasování Ekofór 2009. Místo konání: ČR. **Informace:** Hnutí Brotosaurus,

www.brontosaurus.cz, Petra Jadrná, e-mail: ekofor@brontosaurus.cz, tel.: 776 611 226.

Do 15. září 2009 (úterý) se koná fotosoutěž Rostlina s příběhem. Místo konání: ČR. **Informace:** Ústav experimentální botaniky Akademie věd ČR, Odbor mediální komunikace AV ČR, www.ueb.cas.cz/cs, e-mail: tisk@mendelu.cz, http://fotopribeh2009.avcr.cz.

Do 31. října 2009 (sobota) se koná fotosoutěž To je on – kamion! Místo konání: ČR. **Informace:** Dopravní federace, http://dopravnifederace.cz/to-je-on-kamion/, Dominika Švárová, e-mail: dominika.svarova@dopravnifederace.cz, tel.: 775 905 638.

Voduška jelenovitá v národním parku Garamba
foto: Markéta Antonínová

V minulosti bylo možné v parku vidět 14 druhů antilop, některé druhy jsou ale v dnešní době už velmi vzácné a například antilopa Derbyho z oblasti zmizela úplně. Fotografie k reportáži Jak jde čas v národním parku Garamba na straně 14.